

OPEN SOCIETY INSTITUTE
EU MONITORING AND ADVOCACY PROGRAM
NETWORK MEDIA PROGRAM

Television across Europe:

Follow-up Reports 2008

ROMANIA

Televiziunea în Europa:

Ediția 2008

ROMANIA

Publicat de

OPEN SOCIETY INSTITUTE

Október 6. u. 12.
H-1051 Budapest
Hungary

400 West 59th Street
New York, NY 10019
USA

© OSI/EU Monitoring and Advocacy Program, 2008
Toate drepturile rezervate

TM și Copyright © 2008 Open Society Institute

EU MONITORING AND ADVOCACY PROGRAM

Október 6. u. 12.
H-1051 Budapest
Hungary

Website

<www.eumap.org>

<www.mediapolicy.org>

Design și tehnoredactare Q.E.D. Publishing

Content

Acknowledgements	3
Preface	5
Romanian Country Report	7

Cuprins

Precizări	57
Prefață	59
Raportul de țară în limba română	61

Precizări

Prezentul raport de țară a fost realizat ca parte a unei serii de rapoarte de monitorizare purând titlul *Televiziunea în Europa: ediția 2008*. Seria 2008 prezintă informații actualizate despre nouă dintre cele douăzeci de țări cuprinse în programul inițial, din 2005, și prin care a fost produsă seria de rapoarte *Televiziunea în Europa: reglementare, politici și independență*. Țările incluse în ediția 2008 sunt: Albania, Bulgaria, Republica Cehă, Italia, Lituania, Macedonia, Polonia, România și Slovacia.

Ambele serii de rapoarte au fost realizate de EU Monitoring and Advocacy Program (EUMAP) din cadrul Open Society Institute și de către Network Media Program al Open Society Foundation, în cooperare cu experți locali. EUMAP și NMP vor să mulțumească persoanelor de mai jos, subliniind rolul lor primordial în documentarea și scrierea prezentului raport.

Responsabilitatea finală privind conținutul raportului revine EUMAP și NMP.

Televiziunea în Europa: ediția 2008, România

Redactori

Marius Dragomir (NMP)	<i>director de proiect și editor</i>
Mark Thompson (NMP)	<i>editor</i>

Raportor de țară

Manuela Preoteasa	<i>EurActiv România</i>
-------------------	-------------------------

Echipa OSI

Gordana Janković (NMP)	<i>director de program</i>
Biljana Tatomir (NMP)	<i>director adjunct</i>
Miriam Anati (EUMAP)	<i>advocacy și comunicare</i>
Andrea Gurubi Watterson (EUMAP)	<i>coordonator de program</i>
Csilla Tóth (EUMAP)	<i>asistent de program</i>
Joost van Beek (EUMAP)	<i>webmaster</i>
Sergey Shabanov (EUMAP)	<i>dezvoltare website</i>

Dorim să mulțumim Centrului pentru Jurnalism Independent (CJI) și Agenției de Monitorizare a Presei pentru suportul în pregătirea și diseminarea raportului, și, în mod special, directorului CJI, Ioanei Avădani, care a asigurat și traducerea acestui document.

Prefață

Televiziunea în Europa: ediția 2008 este un proiect de monitorizare realizat de EUMAP (EU Monitoring and Advocacy Program) din cadrul Open Society Institute și Network Media Program al Open Society Foundation. Proiectul continuă și actualizează rezultatele rapoartelor din seria *Televiziunea în Europa: reglementare, politici și independență*, date publicității în octombrie 2005, realizate în 20 de țări.

Rapoartele din 2005 au ajuns la concluzia că rolul crucial al televiziunii, ca promotor al democrației, era în pericol. Ele au arătat că televiziunile publice erau forțate să recurgă la compromisuri în ceea ce privește calitatea, pentru a putea face față concurenței posturilor comerciale și că multe dintre ele depindeau de guverne sau de partidele politice. În plus, în sectorul comercial al audiovizualului se dezvoltau concentrări de proprietate din ce în ce mai mari, având uneori clare afilieri politice. Aceste evoluții puneau în pericol pluralismul și diversitatea în audiovizual, țările din Europa Centrală și de Est fiind expuse cel mai acut unor astfel de riscuri.

Prima ediție a proiectului *Televiziunea în Europa* și acțiunile de advocacy care i-au urmat s-au încheiat în iunie 2006. De atunci, Network Media Program a finanțat o serie de proiecte, derulate de partenerii noștri din anumite țări, menite să promoveze și să implementeze constatările și concluziile rapoartelor de monitorizare.

În multe dintre țările incluse în ediția 2005 a raportului s-au produs evoluții semnificative în multe dintre domeniile urmărite. Lansat la Londra în 2008, *Televiziunea în Europa: ediția 2008* monitorizează evoluțiile în nouă dintre cele 20 de țări incluse în raportul inițial: Albania, Bulgaria, Republica Cehă, Italia, Lituania, Polonia, Republica Macedonia, România și Slovacia. Aceste țări au fost selecționate datorită schimbărilor continue și semnificative care se produc în peisajul lor audiovizual.

Televiziunea în Europa: ediția 2008 reliefează principalele schimbări în legislația audiovizualului, în politicile sectorului și în funcționarea piețelor în ultimii trei ani și evaluează progresele – sau lipsa acestora – pe care țările respective le-au înregistrat în îmbunătățirea independenței și pluralismului sectorului.

Ca și în cazul rapoartelor de monitorizare din 2005, și ediția de față se adresează decidenților, celor care formulează politicile publice, activiștilor din societatea civilă și mediului academic deopotrivă, ca o contribuție la efortul lor de a facilita schimbarea acolo unde aceasta este necesară.

Cele nouă rapoarte de țară au fost elaborate de experți locali, cu sprijinul organizațiilor neguvernamentale partenere. Toate rapoartele de țară au la bază aceeași metodologie, ceea ce permite o analiză comparativă. OSI și OSF își asumă responsabilitatea finală pentru conținutul acestor rapoarte.

Despre EUMAP

EUMAP, EU Monitoring and Advocacy Program din cadrul Open Society Institute, monitorizează evoluțiile într-o serie de aspecte din domeniul drepturilor omului și al statului de drept, atât în țările Uniunii Europene, cât și în statele candidate sau potențial candidate.

EUMAP lucrează cu experți și organizații neguvernamentale la nivel național pentru realizarea rapoartelor de monitorizare, care sunt apoi larg diseminate la nivel european și internațional. Rapoartele au rolul de a încuraja o mai largă participare în procesul de agregare a valorilor democratice comune ale Uniunii Europene, ca și în monitorizarea continuă a modului în care sunt respectate drepturile omului în interiorul Uniunii.

În afară de *Televiziunea în Europa*, EUMAP se mai preocupă în prezent de accesul la educație al etniei rome și de situația musulmanilor în anumite orașe din Europa.

Printre rapoartele anterioare elaborate de EUMAP se numără ediția 2005 a *Televiziunii în Europa*, precum și cele referitoare la protecția minorităților, drepturile persoanelor cu dizabilități intelectuale, independența judiciară, capacitatea judiciară, politicile în domeniul corupției și anti-corupției și șansele egale între femei și bărbați.

Toate rapoartele EUMAP, ca și informații complementare despre program, sunt disponibile la www.eumap.org.

Despre NMP

Network Media Program urmărește promovarea unei presei independente, profesioniste și viabile și a jurnalismului de calitate, preponderent în țările care trec printr-un proces de democratizare și în care se construiesc piețe de media funcționale.

Media Program sprijină inițiativele menite să asigure alinierea legislațiilor de media la standardele democratice internaționale, creșterea profesionalismului jurnaliștilor și al managerilor de presă, consolidarea asociațiilor profesioniștilor de media și înființarea unor mecanisme de auto-reglementare. Media Program sprijină, de asemenea, acele canale mediatice care întruchipează valorile societății deschise, precum și eforturile de monitorizare și prevenire a atacurilor împotriva liberății presei. Se bucură de sprijin și inițiativele care promovează schimbări în politicile de media menite să asigure pluralismul proprietății și diversitatea de opinii în mass-media.

Deși, prin tradiție, Media Program s-a concentrat asupra Europei Centrale și de Est, Europei de Sud-Est și Mongoliei, în ultimii ani și-a extins aria de activitate și asupra Africii de Vest și Sud, Asiei de Sud-Est și Americii Latine.

Televiziunea în Europa:

ediția 2008

România

de Manuela Preoteasa

Cuprins

A. Rezumat	65
B. Recomandări	67
1. Recomandările din ediția 2005 a raportului	67
1.1 Politici	67
1.2 Autoritățile de reglementare (CNA și IGCTI)	68
1.3 Radiodifuzorii publici și privați	69
1.4 Serviciile publice de radio și televiziune (SRR și SRTv)	69
1.5 Radiodifuzorii privați	71
2. Recomandări noi făcute în baza ediției 2008	72
2.1 Autoritățile de reglementare (CNA, ANRCTI)	72
2.2 Radiodifuzorii publici (SRTv and SRR)	72
2.3 Radiodifuzorii privați	72
C. Principalele constatări ale monitorizării post-raport	73
1. Peisajul audiovizualului românesc – descriere generală	73
1.1 Principalele evoluții în ceea ce privește legislația și politicile	73
1.2 Prevederile legale europene	76
1.3 Piața de audiovizual	77
2. Reglementări și licențe în domeniul televiziunii (radiodifuzori naționali, regionali și locali)	80
2.1 Cadrul legal și autoritățile de reglementare	80
2.2 Sistemul de licențe	82
3. Reglementarea și conducerea serviciului public de televiziune	84
3.1 Legislație și politici privind serviciile publice de radio și televiziune	84
3.2 Structura de conducere a serviciilor publice de radio și televiziune	86
3.3 Finanțarea serviciilor publice de radio și televiziune ..	90
3.4 Standardele editoriale	91
4. Radiodifuzorii privați	92

4.1 Reglementări și structuri de conducere	92
4.2 Proprietate și proprietate încrucișată	92
4.3 Piața de publicitate	96
4.4 Standardele editoriale și independența	99
4.5 Radiodifuzorii regionali și locali	101
5. Grilele de programe ale radiodifuzorilor publici și privați	102
5.1 Programele difuzate	102
5.2 Prevederi generale privind știrile	105
5.3 Indicații generale privind realizarea programelor	105
5.4 Cotele obligatorii de opere europene și indigene	106
5.5 Obligații impuse serviciilor publice de radio și televiziune	107
5.6 Obligațiile radiodifuzorilor comerciali	108
6. Concluzii	109
ANEXA 1. Lista actelor normative citate în acest raport	111
ANEXA 2. Bibliografie	112

Indexul tabelelor

Tabelul 1. Audiențe TV	79
Tabelul 2. Audiențele TV în mediul urban	80
Tabelul 3. Bugetul total al SRTv (2004–2006)	91
Tabelul 4. Totalul cheltuielilor SRTv (2004–2006)	91
Tabelul 5. Audiențele marilor actori pe piața TV (în procente, defalcate pe proprietari)	94
Tabelul 6. Cotele din cheltuielile de publicitate 2006–2007	97
Tabelul 7. Cotele din veniturile de publicitate pe piața de televiziune (2004–2006)	98
Tabelul 8. Structura programelor (principalii radiodifuzori – procentaj diferențiat pe genuri)	104
Tabelul 9. Îndeplinirea cotei de programe europene de către principalele canale de televiziune din România (2006)	107
Tablelul 10. Programe în limbile minorităților la TVR (ore, 2006)	108

Lista prescurtărilor

AMP	Agenția de Monitorizare a Presei
ANRCTI	Autoritatea Națională pentru Reglementare în Comunicații și Tehnologia Informației
ARCA	Asociația Română de Comunicații Audiovizuale
ARMA	Asociația Română pentru Măsurarea Audiențelor
CJI	Centrul pentru Jurnalism Independent
CME	Central European Media Enterprises
CNA	Consiliul Național al Audiovizualului
CNSAS	Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității
DA	Alianța Dreptate și Adevăr
IGCTI	Inspectoratul General pentru Comunicații și Tehnologia Informației
MCTI	Ministerul Comunicațiilor și Tehnologiei Informației
ORDA	Oficiul Român pentru Drepturile de Autor
OSCE	Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa
PD	Partidul Democrat
PLD	Partidul Liberal Democrat
PNL	Partidul Național Liberal
PSD	Partidul Social Democrat
RAAA	Asociația Română a Agențiilor de Publicitate
SRR	Societatea Română de Radiodifuziune
SRTv	Societatea Română de Televiziune
TVR	Televiziunea Română

A. Rezumat

În pofida unor laudabile intenții de reformă care au urmat schimbării guvernului social-democrat după alegerile din 2004, sectorul audiovizual din România a mers din ce în ce mai prost în anii din urmă. Audiovizualul rămâne terenul de joacă al unei coterii de moguli media ale căror interese sunt dictate mai degrabă de legăturile lor cu cercurile politice și de afaceri decât de dorința de a oferi producții de televiziune de calitate, independente și diverse.

Sute de investitori sunt astăzi activi pe piața de televiziune din România. Cu toate acestea, ea rămâne dominată de patru jucători majori, în timp ce televiziunea publică eșuează constant în îndeplinirea mandatului și misiunii sale, în așteptarea unei reforme mereu amânate.

Cei patru uriași ai tabloului audiovizual românesc sunt Central European Media Enterprises (CME), din Statele Unite, trustul german ProSiebenSat1, familia unui presupus colaborator al Securității și un om de afaceri aflat în spatele falimentului unuia dintre cele mai controversate fonduri de investiții din țară.

Așa cum a prevăzut raportul din 2005 al OSI,¹ tendința de concentrare a capitalului pe piața audiovizualului s-a menținut. Autoritatea de reglementare în audiovizual (CNA) și organismul antimonopol (Consiliul Concurenței) nu dispun de instrumentele necesare pentru a preveni concentrarea proprietății încrucișate. Legislația nu a fost amendată pentru a include prevederi în ceea ce privește proprietatea încrucișată, în pofida recomandărilor în acest sens, incluse în raportul din 2005. CME, o ramură a operațiunilor fostului diplomat american Ronald S. Lauder, și ProSiebenSat1 și-au consolidat semnificativ pozițiile pe piața de media. CME și-a crescut participarea în cele patru canale a căror licență este deținută de compania ProTV, și-a menținut acțiunile în rețelele de radio, a cumpărat un canal de sport și a pătruns pe piețele de editură, tipografie, cinema și divertisment. ProSiebenSat1, care a preluat operațiunile SBS Broadcasting în iunie 2007, se bucură de o poziție dominantă pe piața de radio, controlând 75 de licențe locale.

Consiliul Național al Audiovizualului (CNA), principalul organism de reglementare al industriei, a perseverat în eforturile sale de a-i obliga pe deținătorii de licențe să își dezvăluie adevărații proprietari. Un astfel de caz a fost Realitatea Media, care deține câteva licențe de radio și televiziune și care a fost obligată de CNA, în decembrie 2005, ca urmare a raportului EUMAP, să clarifice participarea controversatului om de afaceri Sorin Ovidiu Vintu în acționariatul holdingului. Unele achiziții de pe piața de radio au făcut, de asemenea, obiectul unor clarificări privind proprietatea. Este cazul rețelei Radio Mix, în momentul preluării de către SBS Broadcasting. Cu toate acestea, sursele

¹ „România”, în Open Society Institute, *Televiziunea în Europa: reglementări, politici și independență*, Budapesta, 2005 (numită în cele ce urmează OSI/România).

investițiilor în sectorul audiovizual comercial rămân pe mai departe necunoscute, într-o serie de cazuri. Pe mai departe, legislația nu cere operațiunilor de media să-și facă publice sursele de finanțare.

Datele de audiență rămân în continuare inaccesibile publicului, doar CNA și cei abonați la serviciile companiilor de măsurare au acces la aceste cifre. Nou adoptatul Cod al audiovizualului înlesnește cunoașterea regulilor aplicate în audiovizual. Monitorizarea felului în care se aplică aceste reglementări constituie o parte majoră a activității CNA. Cu toate acestea, monitorizarea respectării condițiilor prevăzute în licențe, în momentul acordării lor, este încă deficitară, mai ales în cazul radiodifuzorilor locali, ale căror audiențe nici nu sunt măsurate.

CNA a organizat consultări publice înainte de a propune sau adopta decizii importante. Dar nu același nivel de transparență se regăsește la nivelul Parlamentului. În cazul unor legi de impact, Parlamentul a ignorat atât radiodifuzorii relevanți, cât și organismul de reglementare, chiar și atunci când activitatea acestuia se afla în miezul dezbaterilor. În unele cazuri izolate, anumiți membri ai Parlamentului au încercat să dea dovadă de transparență, dar Parlamentul, ca instituție, a îngropat mai multe inițiative legislative bune în domeniul audiovizual. Proiectul de lege privind reforma în serviciile publice de radio și televiziune s-a blocat la Senat, care a fost adeseori ținta unor critici dure pentru lipsa lui manifestă de transparență. De exemplu, Senatul a respins un proiect de lege, blocând procesul legislativ de trecere la televiziunea digitală, în pofida iminenței momentului de *switch-off*, prevăzut pentru 2012.

Ca și în trecut, înaintea alegerilor din 2004, Parlamentul a arătat un interes sporit față de reformarea serviciilor publice de radio și televiziune. Dar, imediat după alegeri, zelul reformator s-a stins. În plus, acțiunile Parlamentului au contribuit la o și mai mare politicizare a serviciilor publice, prin legislația inadecvată și prin menținerea unor structuri supradimensionate la nivelul acestor instituții, care se luptă pentru finanțarea bunei lor funcționări.

Contrar recomandărilor OSI din 2005 referitoare la nevoia de creștere a transparenței în ceea ce privește gestionarea spectrului de frecvențe, administrarea frecvențelor a fost pusă sub control guvernamental direct. În 2007, a adoptat prevederi legislative care dădeau Camerei Deputaților această responsabilitate, proiect care a fost întors spre reexaminare de Președinția țării.

Radiodifuzorii privați încă mizează pe știrile de tip tabloid și pe divertisment, ignorându-și total rolul educativ. Nou-apărutele canale de nișă sunt destinate în principal știrilor, sportului și filmelor, dar nu și educației sau culturii. Serviciile publice de radio și televiziune își concentrează în mod semnificativ programele de știri asupra agendei zilei, ignorând analiza în profunzime. Deși încearcă să atragă un public mai tânăr, prin schimbarea formatelor anumitor programe, tot vârstnicii sunt cei care formează publicul lor cel mai fidel.

B. Recomandări

1. RECOMANDĂRILE DIN EDIȚIA 2005 A RAPORTULUI²

Majoritatea recomandărilor din precedentul raport își păstrează validitatea. Au existat tentative de reformare a serviciilor publice de radio și televiziune care au luat în considerare recomandările OSI, dar, în cele din urmă, Parlamentul nu a votat legislația amendată, anulând toate eforturile în acest sens.

1.1 Politici

<p>1. Consiliul Național al Audiovizualului (CNA) trebuie să organizeze o dezbateră publică, cu participarea tuturor părților interesate, inclusiv a societății civile, înainte de adoptarea oricăror decizii importante care îi afectează pe radiodifuzori.</p> <p>2. Parlamentul trebuie să se consulte cu Consiliul Național al Audiovizualului (CNA) și cu societatea civilă la adoptarea sau amendarea legislației de media.</p> <p>3. Organismele de reglementare și cele legislative trebuie să adopte o nouă strategie care să specifice procedurile presupuse de digitalizarea televiziunii, astfel încât libera circulație a informației să fie asigurată.</p>	<p>Niciuna dintre recomandările inițiale privind politicile nu a fost aplicată. Dimpotrivă, Parlamentul nici măcar nu a consultat CNA înainte de a adopta legislația referitoare la propriul statut și responsabilități.</p> <p>Aceste recomandări rămân pertinente. În particular, Parlamentul ar trebui să se consulte cu CNA și cu ministerele înainte de a dezbate legea privind digitalizarea.</p> <p>Elaborarea unei strategii pentru trecerea la digitalizare a devenit acum o urgență.</p>
--	--

² OSI/România, pp. 1305–1307

1.2 Autoritățile de reglementare (CNA și IGCTI³)

<i>Diversitate și transparență în mass-media</i>	
<p>4. Consiliul Național al Audiovizualului trebuie să îi oblige pe candidații la obținerea unei licențe de emisie să își dezvăluie proprietarii și, în special, să facă publică identitatea acționarilor.</p> <p>5. Consiliul Național al Audiovizualului, în cooperare cu Consiliul Concurenței, trebuie să pună în aplicarea legislația privind evitarea concentrării proprietății de media și proprietatea încrucișată. Cele două instituții trebuie să răspundă pentru îndeplinirea acestei atribuții.</p> <p>6. Consiliul Național al Audiovizualului trebuie să monitorizeze transferurile de licențe de emisie și mișcarea acțiunilor în companiile care dețin astfel de licențe, pentru a preveni concentrarea de proprietate.</p> <p>7. Consiliul Național al Audiovizualului trebuie să publice lunar cotele de audiență ale tuturor televiziunilor, pentru a consolida transparența pieței audiovizualului.</p>	<p>CNA a implementat parțial această recomandare, obligând solicitanții de licențe de emisie să își facă publică structura de proprietate. În același timp, organismul de reglementare a monitorizat transferurile de licențe și mișcarea pachetelor de acțiuni între diferiți radiodifuzori. Cu toate acestea, organismul de reglementare nu a îndeplinit recomandarea privind publicarea datelor de audiență ale canalelor de radio și televiziune.</p>
<i>Independența</i>	
<p>8. Guvernul trebuie să asigure autonomia organismului care gestionează spectrul de frecvențe, Inspectoratul General pentru Comunicații și Tehnologia Informațiilor (IGCTI), prin schimbarea procedurii de numire a directorului, astfel încât numirea acestuia să nu mai cadă în atribuțiile primului-ministru.</p>	<p>Această recomandare nu a fost îndeplinită. IGCTI a fost dizolvat, iar rascina gestionării spectrului de frecvențe a fost transferată Autorității Naționale pentru Reglementare în Comunicații și Tehnologia Informațiilor (ANRCTI). Se duce acum o luptă politică pentru controlul asupra ANRCTI.</p>

³ Gestionarea spectrului de frecvențe a fost preluată de către Autoritatea Națională pentru Reglementare în Comunicații și Tehnologia Informațiilor (ANRCTI).

<i>Televiziunile</i>	
9. Consiliul Național al Audiovizualului trebuie să monitorizeze structurile de proprietate și sursele de finanțare ale televiziunilor locale. 10. Consiliul Național al Audiovizualului trebuie să monitorizeze conținutul programelor televiziunilor locale pentru a se asigura că îndeplinesc parametrii din licență.	Această recomandare a fost îndeplinită într-o oarecare măsură. CNA a publicat pe pagina sa web datele privind structurile de proprietate ale radiodifuzorilor, pe baza informațiilor furnizate de aceștia. Un proiect de lege care să oblige companiile de media să-și dezvăluie sursa de finanțare a fost inițiat de Parlament [la propunerea CNA], dar nu a fost încă aprobat.

1.3 Radiodifuzorii publici și privați

11. Radiodifuzorii trebuie să susțină promovarea politicilor privind educația și cultura, prin crearea unui fond de sprijin pentru programele TV de calitate, care să fie administrat de un organism privat și independent.	Radiodifuzorii nu au făcut un efort coordonat pentru crearea unui fond pentru finanțarea producției TV de calitate. Dimpotrivă, programele televiziunilor cu acoperire națională continuă să fie dominate de conținut de proastă factură.
12. Parlamentul trebuie să inițieze amendarea Legii 187/1999 pentru a obliga televiziunile publice și private să facă publice numele angajaților lor care au colaborat cu Securitatea. ⁴	Parlamentul nu a inițiat nicio măsură legală pentru a-i obliga pe radiodifuzori să facă publice numele foștilor colaboratori ai Securității din rândurile angajaților lor.

1.4 Serviciile publice de radio și televiziune (SRR și SRTv)

<i>Independența</i>	
13. Parlamentul trebuie să adopte măsuri pentru amendarea legii SRR și SRTv pentru a asigura independența și eficiența celor două instituții. 14. Parlamentul trebuie să adopte acele	Niciuna dintre recomandările privind independența serviciilor publice de radio și televiziune nu a fost îndeplinită. Aceste recomandări rămân în continuare extrem de

⁴ Articolul 2 (n) al Legii nr. 187/1999 privind accesul la propriul dosar prevede că publicul are dreptul de a fi informat, „la cerere, în legătură cu calitatea de agent sau de colaborator al organelor securității, ca poliție politică, a persoanelor care ocupă sau candidează pentru a fi alese ori numite în următoarele demnități sau funcții: [...] membru în consiliile de administrație ale societăților publice de radio și de televiziune, patron, director, redactor-șef, redactor în serviciile publice sau private de televiziune, radio sau presa scrisă, analiști politici și asimilații acestora, după caz”. Cu toate acestea, legea nu îi obligă pe radiodifuzori să dezvăluie numele angajaților care au colaborat cu Securitatea.

<p>schimbări legislative care garantează poziția independentă a serviciilor publice de radio și televiziune. Toate segmentele societății trebuie să fie reprezentate în Consiliile de administrație ale SRR și SRTv.</p> <p>15. Parlamentul trebuie să adopte schimbări în legislație care să introducă criteriile de competență profesională în numirea membrilor în consiliile de administrație ale SRR și SRTv, precum și la nivelul conducerii executive a celor două instituții.</p> <p>16. Parlamentul trebuie să adopte schimbări în legislație care să separe poziția de președinte de cea de director general în conducerea SRR și SRTv.</p> <p>17. Parlamentul trebuie să adopte amendamente la Legea SRR și SRTv pentru a interzice foștilor colaboratori ai Securității să devină angajați ai SRR și SRTv.⁵</p>	<p>relevante. Instituțiile publice de media continuă să fie la latitudinea Parlamentului, care poate demite întreaga conducere prin respingerea raportului anual de activitate. Un proiect de lege reformist, care lua în considerare majoritatea acestor recomandări (inclusiv separarea funcțiilor de președinte de cea de director-general, implicarea societății civile în numirea membrilor din Consiliul de Administrație și introducerea de criterii de competență pentru membrii CA) a fost pregătit de un grup de parlamentari reformiști în 2006, dar nu a fost adoptat, lipsind în continuare voința politică pentru aceasta. Proiectul a fost dezbătut de reprezentanții celor două instituții publice de media și de ONG-urile de media și aprobat de Camera Deputaților în aprilie 2006, dar nu și-a găsit loc pe agenda de lucru a Senatului.</p> <p>Consiliile de administrație ale SRR și SRTv continuă să fie alese și numite în baza acelorași mecanisme care au făcut ca cele două instituții să rămână prizoniere intereselor politice. Parlamentul nu a introdus nicio prevedere legală care să garanteze faptul că toate segmentele societății sunt reprezentate în consiliile de administrație ale instituțiilor publice de radio și televiziune.</p>
<i>Auditul</i>	
<p>18. Parlamentul trebuie să adopte legislația necesară pentru a asigura un audit financiar al activității conducerii și verificarea independenței editoriale a radioului și televiziunii publice.</p>	<p>Parlamentul nu a aprobat nicio măsură legală care să asigure un audit independent al serviciilor publice de radio și televiziune. Această recomandare își păstrează actualitatea.</p>

⁵ Potrivit Regulamentului de Organizare și Funcționare (ROF) al TVR, foștii colaboratori sau angajați ai Securității nu au voie să lucreze în TVR. Cu toate acestea, respectiva prevedere a fost aplicată arbitrar până în momentul de față.

19. Societatea civilă trebuie să continue să organizeze dezbateri constante asupra modului în care mediile publice de informare își îndeplinesc misiunea, invitând toate partidele politice, reprezentanți ai autorităților de reglementare, ai parlamentului, ai altor instituții relevante.	Această recomandare a fost îndeplinită. Totuși, după o perioadă de activitate intensă, societatea civilă a renunțat aproape total să mai organizeze dezbateri despre modul în care serviciile publice de media ar trebui să-și îndeplinească mandatul.
---	--

1.5 Radiodifuzorii privați

<i>Transparența</i>	
20. Consiliul Național al Audiovizualului (CNA) trebuie să îi oblige pe radiodifuzorii privați să își facă publice sursele de venituri. ⁶	Această recomandare nu a fost realizată. Societatea civilă a organizat dezbateri despre nevoia de a face publice sursele de finanțare ale radiodifuzorilor, dar, în ciuda inițiativei CNA, organismul de reglementare legislativă nu a adoptat încă nimic în acest sens.
<i>Posturile locale</i>	
21. Asociațiile profesionale ale jurnaliștilor trebuie să sprijine posturile locale în denunțarea presiunilor și cenzurii exercitate de către autoritățile locale și de către diferitele grupuri de interese politice sau de afaceri. 22. Radiodifuzorii locali și agențiile de publicitate trebuie să coopereze pentru stabilirea unui sistem unificat pentru măsurarea audiențelor canalelor locale și să contribuie la acoperirea costurilor de implementare a acestuia. Introducerea unui astfel de sistem va ajuta televiziunile locale să se califice pentru obținerea unor contracte de publicitate.	Această recomandare nu a fost realizată. Radiodifuzorii locali continuă să fie ignorați și marginalizați atât de autoritatea de reglementare, cât și de comunitatea de media. În același timp, radiodifuzorii locali nu sunt luați în considerație de industria de publicitate și continuă să se confrunte cu mari probleme economice.

⁶ Potrivit Constituției României, „legea poate impune mijloacelor de comunicare în masă obligația de a face publică sursa finanțării”, Constituția României, articolul 30, paragraf (5).

2. RECOMANDĂRI NOI FĂCUTE ÎN BAZA EDIŢIEI 2008

2.1 Autoritățile de reglementare (CNA, ANRCTI)

Diversitatea și transparența în mass-media

1. CNA ar trebui să investească proprietăți ilegale în audiovizual.
2. CNA ar trebui să facă demersuri pentru ca, legislativ, să fie limitată proprietatea încrucișată între radiodifuzori și domeniile conexe, cum ar fi telecomunicațiile, publicitatea și presa scrisă.
3. Parlamentul ar trebui să adopte legislația inițiată de CNA care obligă radiodifuzorii să își facă publice sursele de finanțare.

Independența

4. Autoritatea Națională pentru Comunicații și Tehnologia Informației (ANRCTI) ar trebui să fie organizată ca un organism autonom independent sub controlul Parlamentului (în întregul său), nu sub cel la unei singure camere.

2.2 Radiodifuzorii publici (SRTv and SRR)

Independența

5. Parlamentul ar trebui să amendeze legea privind organizarea și funcționarea SRR și SRTv astfel încât aceasta să interzică politicienilor să devină președinția ai consiliilor de administrație ale serviciilor publice de media. Legea ar trebui să instituie reguli ferme în ceea ce privește conflictul de interese în cazul membrilor consiliilor de administrație.
6. Articolul 14 din Statutul jurnalistului din SRTv care limitează libertatea jurnaliștilor de a face investigații sau de a expune chestiuni de interes public ar trebui eliminat.

2.3 Radiodifuzorii privați

Radiodifuzorii locali

7. Conducerile televiziunilor private și jurnaliștii ar trebui să adopte de comun acord un Cod Deontologic care să garanteze independența jurnaliștilor de la știri față de patronii lor.
8. Conducerile radiodifuzorilor privați ar trebui să investească în pregătirea profesională a jurnaliștilor, pentru a ridica standardele profesionalismului, în special în domeniul știrilor.

C. Principalele constatări ale monitorizării post-raport

1. PEISAJUL AUDIOVIZUALULUI ROMÂNESC – DESCRIERE GENERALĂ

1.1 Principalele evoluții în ceea ce privește legislația și politicile

Legislația și forța principalului organism de reglementare în domeniul audiovizualului au fost puternic afectate de decesul neașteptat al președintelui CNA, Ralu Filip, în mai 2007. Dispariția acestuia a marcat momentul în care au început ingerințele politicianilor în activitatea CNA. După ani în care CNA a încercat să-și construiască neutralitatea și credibilitatea, ocuparea postului rămas vacant după dispariția lui Filip a stârnit un nou val de fricțiuni politice, care s-au suprapus perioadei dinaintea alegerilor pentru Parlamentul European din 25 noiembrie 2007. Presiuni politice au existat și înaintea dispariției lui Filip, mai ales în momentul în care au expirat mandatele a șase dintre cei 11 membri ai CNA, în 2006 (*vezi secțiunea 2.1*).

În timp ce interesele privind controlul principalelor mecanisme instituționale deveneau tot mai vizibile, două legi reformatoare au fost blocate în Parlament. Una viza reformarea serviciilor publice de radio și televiziune, cea de-a doua – procesul de digitalizare. Ambele au fost abandonate după luni de consultări publice cu principalele părți interesate și cu organizațiile neguvernamentale.

„Marea provocare” cu care se va confrunta sectorul audiovizual în anii ce vor veni, după cum a denumit-o CNA, momentul trecerii totale la televiziunea digitală (*switch-over*) presupune „pregătiri obligatorii” urgente.⁷ În vara anului 2006, CNA a convocat un grup de lucru compus din reprezentanții principalilor actori interesați, inclusiv cei ai industriei și ai societății civile. Scopul grupului de lucru era să pregătească un proiect de amendamente la Legea audiovizualului, care să constituie fundamentul legal pentru introducerea digitalizării.⁸ Grupul de lucru a pregătit un proiect de lege pentru trecerea la digitalizare, care a fost apoi introdus în Parlament de către Valentin Frâncu, Cătălin Micula și Ion Mihai Dumitrescu, membri ai Parlamentului. Adoptat de către Camera Deputaților la 20 februarie 2007, proiectul de lege introducea un set de principii pentru tranziția către televiziunea digitală, o nouă categorie de licențe (pentru furnizorii de conținut) și stabilea limitele numărului de licențe de care putea dispune o companie. Legea definea programele naționale drept acele programe care puteau fi recepționate de către 70% din populație, pentru programele de televiziune și, respectiv 60% din populație, pentru cele de radio. Licențele regionale erau definite drept cele care

⁷ CNA, „Raport 2006”, p. 8, disponibil online la <http://www.cna.ro/Raport-anual-2006.html> (accesat la 10 octombrie 2007).

⁸ Legea audiovizualului nr. 504/2002, *Monitorul Oficial* nr. 534 din 22 iulie 2002 (numită în cele ce urmează Legea audiovizualului).

acopereau unul sau mai multe județe. Licențele locale erau acelea care acopereau doar o singură localitate. Licențele pentru București erau considerate licențe locale.⁹

Prevederile anticoncentrare au fost eliminate din proiect de către Comisia pentru mass-media, artă și cultură a Senatului, în baza amendamentelor propuse de către Comisia Juridică a aceluiași for. Au fost apoi trimise Guvernului spre aprobare. Amendamentele au fost transformate într-un proiect de lege elaborat de Ministerul Comunicațiilor și Tehnologiei Informațiilor (MCTI).¹⁰ Cu toate acestea, nimeni nu a văzut acest proiect de lege. Nici măcar membrii CNA nu au fost informați despre amendamentele ce urmau a fi aduse de acest proiect, chiar dacă ele vizau activitatea organismului de reglementare. “Trecerea la televiziunea digitală va reconfigura complet peisajul audiovizualului românesc. A lăsa responsabilitatea definirii mecanismelor anticoncentrare în sarcina unui organism politic este o politizare inacceptabilă”, a declarat Ioana Avădani, director executiv al Centrului pentru Jurnalism Independent (CJI), organizație nonguvernamentală din București care organizează cursuri de pregătire pentru jurnaliști și cercetări în domeniul mass-media.¹¹

Mai mult, Comisia de media a Senatului, reprezentată de președintele acesteia, Adrian Păunescu, și de senatorul Otilian Neagoe, a introdus o prevedere suplimentară care modifica durata mandatului membrilor CNA de la șase la nouă ani, iar pe cea a mandatului președintelui organismului de reglementare de la șase la trei ani. Senatorii nu au explicat rațiunile care au stat la baza acestei decizii, dar, potrivit unor surse din industria mass-media care au vrut să-și păstreze anonimatul, temându-se de repercusiuni din partea CNA, aceste prevederi erau parte a unei înțelegeri survenite între Păunescu, care dorea să obțină acordul CNA de a produce emisiuni de televiziune în pofida statutului său de om politic, și unii dintre membrii CNA, care doreau să-și păstreze fotoliile pentru mai mult timp. Între timp, senatorul Păunescu a devenit invitat permanent al unui talk-show la Realitatea TV, programat în *prime-time*.

Criticile aduse de societatea civilă amendamentelor care modificau durata mandatelor de la CNA, precum și lipsa crasă de interes pentru procesul de digitalizare au determinat Senatul să respingă legea cu totul, la 8 octombrie 2007, reducând la zero eforturile de a demara complexul proces de digitalizare. Avădani a comentat astfel:

Ne-a luat mai mult de un an pentru a aduce la aceeași masă toți actorii importanți – organisme de reglementare, industria, organizațiile de media – și

⁹ Proiectul de lege privind modificarea Legii audiovizualului, înregistrat la Camera Deputaților cu numărul 905 din 27 noiembrie 2006, art. 44.

¹⁰ Amendamentele aduse de Comisia de cultură, artă și mass-media a Senatului, art. 44(1), București, 11 septembrie 2007.

¹¹ Interviu cu Ioana Avădani, București, 4 octombrie 2007.

a cădea de acord asupra modului în care se poate reglementa domeniul. În noul context, termenul pentru *switch-over* pare imposibil de respectat.¹²

În afară de normele privind eliberarea licențelor, proiectul de lege mai conținea și alte prevederi importante, precum creșterea de la 20 la 40 la sută a procentajului de acțiuni pe care un investitor îl poate deține într-un al doilea radiodifuzor, precum și reglementarea, pentru prima oară în România, a conținutului difuzat pe timpul campaniilor electorale. O altă inițiativă legislativă de importanță majoră, proiectul privind serviciile publice de radio și televiziune, a avut o soartă asemănătoare. Ea a rămas blocată fără termen în Senat. (*Vezi secțiunea 3.1*)

Un eveniment major pentru întregul sector mass-media din România a fost eliminarea din Codul penal a articolelor privind insulta și calomnia, aprobată de către Parlament în 2006. Cu toate acestea, Curtea Constituțională a respins această decizie, în 18 ianuarie 2007. Verdictul Curții nu poate fi contestat, forțând Parlamentul să mențină calomnia în Codul penal.¹³ Miklós Haraszi, reprezentantul pentru libertatea presei al Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE), și-a exprimat, în raportul său către Consiliul Permanent, din martie 2007, îngrijorarea privind această decizie a Curții Constituționale.¹⁴

În ciuda protestelor jurnaliștilor, Parlamentul nu numai că nu a întreprins nicio măsură pentru a asigura decriminalizarea insultei și calomniei, dar, în mod paradoxal, a început să adopte măsuri tot mai restrictive la adresa profesioniștilor de media. Acestea au culminat cu adoptarea unor pedepse de până la 7 ani de închisoare pentru jurnaliștii care difuzează materiale interceptate sau înregistrate fără acceptul persoanei vizate. Aceste amendamente la Codul de procedură penală au fost propuse în octombrie 2007.¹⁵ Inițiativa legislativă a survenit imediat după ce televiziunea publică a difuzat un material video înfățișându-l pe ministrul agriculturii, Decebal Traian Remeș, primind ceea ce părea a fi mită. (*Vezi și 3.2, Structura de conducere a serviciului public de televiziune*). ONG-urile de media și cele vizând drepturile omului au cerut Parlamentului să nu introducă aceste pedepse, care puteau fi utilizate împotriva

¹² *Ibid.*

¹³ International Research and Exchanges Board (IREX), *Media Sustainability Index (MSI)*, concluziile unui grup de experți moderat de Cristian Ghinea, București, 18 aprilie 2007 (disponibil online la http://www.irex.org/programs/MSI_EUR/2006/romania.asp#2, accesat la 29 noiembrie 2007).

¹⁴ Organizația pentru securitate și Cooperare în Europa (OSCE), Raport Ordinar către Consiliul permanent al reprezentantului pentru libertatea presei, Miklós Haraszi, 29 martie 2007, p. 9, disponibil online la http://www.osce.org/documents/rfm/2007/03/23842_en.pdf (accesat la 19 decembrie 2007).

¹⁵ D. Tăpălagă, „Închisoare pentru ziaristii care difuzează filme de tip Remeș” HotNews.ro, 25 octombrie 2007, disponibil online la http://www.hotnews.ro/articol_87868-Inchisoare-pentru-ziaristii-care-difuzeaza-filme-de-tip-27%27Remes%27%27.htm (accesat la 21 ianuarie 2008).

jurnaliștilor.¹⁶ În cele din urmă, presiunea publică a dus la respingerea acestor restricții, în februarie 2008.

1.2 Prevederile legale europene

O serie de reglementări elaborate în timp de către CNA au fost adunate și unificate în Codul de reglementare privind conținutul programelor audiovizuale (denumit în continuare Codul audiovizualului), care a fost adoptat de organismul de reglementare în 2006.¹⁷ Codul cuprinde reguli privind conținutul programelor difuzate care au avut drept scop „armonizarea și actualizarea legislației interne cu noul text al Directivei Televiziunea fără frontiere”.¹⁸ El a introdus un set de noi prevederi în ceea ce privește:

- adaptarea signalisticii (a mărcilor de semnalizare a programelor) la uzanțele europene;
- reglementarea filmării cu camera ascunsă, a difuzării mesajelor și SMS-urilor;
- sponsorizarea;
- responsabilitățile culturale ale radiodifuzorilor;
- procentul operelor românești și europene;
- restricțiile la inserarea grupajelor promo în calupurile de publicitate;
- interzicerea prezentării apologetice a crimelor și abuzurilor regimurilor totalitare, precum și a denigrării victimelor lor.

Codul audiovizualului impune, de asemenea, restricții specifice în domeniul publicității, cum ar fi obligația de a difuza conținutul exact de fructe în sucuri etc. „Avem reglementări extrem de stricte în ceea ce privește publicitatea, mai dure chiar decât cele din alte țări ale Uniunii Europene, dar le-am adoptat după consultări cu industria”, a declarat Attila Gasparik, vicepreședintele CNA.¹⁹ A fost nevoie să se înăsprescă prevederile referitoare la protecția minorilor, de exemplu, deoarece studiile comandate de CNA au arătat că, în România, consumul de televiziune printre copii este semnificativ mai mare decât în alte țări europene, potrivit lui Gasparik. Pe de altă parte, organismul de reglementare a îmblânzit anumite restricții, dar numai după ce

¹⁶ Inițiativa pentru o Justiție Curată, Agenția de Monitorizare a Presei, Asociația Pro Democrația, CJL, protest public, 28 octombrie 2007. Un alt protest a fost făcut public de APADOR-CH pe 26 octombrie 2007. Inițiativa pentru o Justiție Curată este o coaliție formată din mai multe ONG-uri.

¹⁷ CNA, Decizia nr. 187/2006 privind Codul de reglementare a conținutului audiovizual (numit în cele ce urmează Codul audiovizualului).

¹⁸ CNA, Raport anual de activitate 2006, cit., p. 8.

¹⁹ Interviu cu Attila Gasparik, vice-presedinte CNA, București, 14 august 2007.

industria a acceptat să procedeze la auto-reglementare, în conformitate cu practicile europene în acest domeniu, a adăugat Gasparik. De exemplu, pe 23 mai 2005, CNA introdusese reglementări privind interzicerea reclamei directe și indirecte a publicațiilor (ziare, reviste) în cadrul programelor de știri, sport și al talk-show-urilor.²⁰ Aceste prevederi au fost scoase, în cele din urmă, din Codul audiovizualului, CNA sperând că radiodifuzorii vor adopta documente de autoreglementare în acest domeniu.

În februarie 2006, Guvernul a permis retransmisia gratuită în România a programelor radiodifuzorilor din celelalte țări ale Uniunii Europene.²¹ Această mișcare a determinat anumite canale să se înregistreze în afara țării, pentru a evita legislația românească. Această tendință a avut efecte negative. Astfel, programe cu conținut agresiv și violent, interzis de Codul de reglementare în audiovizual, își fac drum către ecranele televizoarelor din România. Înregistrându-se în Marea Britanie, de exemplu, canalele pentru copii difuzează uneori programe conținând mai multă violență decât canalele generaliste din România. Astfel de canale, precum Cartoon Network, Fox Kids sau Jetix, se supun organismelor de reglementare străine, ocolind legislația românească. CNA și-a prevenit omologul britanic, Ofcom despre existența acestor practici, dar nu a primit niciun fel de reacție, deoarece legislația europeană nu este suficient de clară în acest domeniu, spune Gasparik. Organismul românesc de reglementare s-a plâns apoi companiilor respective, dar a primit doar invitații de a vizita studiourile din străinătate ale acestora.²²

În pofida respingerii proiectului de lege privind digitalizarea, în toamna anului 2007 Guvernul a decis, paradoxal, ca toate receptoarele TV vândute în România de la 1 ianuarie 2008 să fie apte să suporte transmisia digitală, potrivit legislației UE privind serviciul universal și rețelele și serviciile de comunicare electronică.²³

1.3 Piața de audiovizual

Românii au foarte mare încredere în televiziune, în timp ce încrederea în Guvern și Parlament este în permanentă scădere.²⁴ Cu toate acestea, în ciuda mării încrederi publice de care se bucură, conform sondajelor, televiziunile încep să piardă teren. Pe

²⁰ CNA, Instrucțiunea din 23 mai 2005, disponibilă la <http://www.cna.ro/comunicare/comunic/2005/c0523.html> (accesat la 21 ianuarie 2008).

²¹ Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 3/2006 pentru amendarea Legii nr. 544/2002, *Monitorul Oficial* nr. 133 din 13 februarie 2006, art. 1 (art. 72(2) în legea amendată).

²² Interviu cu Attila Gasparik, cit.

²³ I. Avădani, „Televizoarele din comerț, pregătite obligatoriu pentru televiziunea digitală”, *Avădani's blog*, postat la 6 octombrie 2007, <http://avadani.hotnews.ro/index.php> (accesat la 29 noiembrie 2007).

²⁴ Misiunea Comisiei Europene, Eurobarometrul Standard, TNS Opinions and Social, București, 11 iulie 2007, p. 8.

total, industria audiovizualului s-a confruntat cu o scădere masivă a numărului de telespectatori. Pentru prima oară, televiziunea publică a pierdut poziția de lider de audiență în primele trei trimestre ale lui 2007, când postul comercial Pro TV a preluat conducerea. În zonele urbane, primul canal al TVR se situează pe poziția a treia, după Pro TV și Antena 1.²⁵

Principalele două motive care au dus la această schimbare de audiență sunt, pe de o parte, creșterea acoperirii în teritoriu a stațiilor comerciale, grație creșterii penetrației cablului în zonele rurale²⁶ și, pe de altă parte, dificultățile financiare și problemele de management cu care s-a confruntat TVR în vara anului 2007. Drept rezultat, TVR1 a difuzat în principal doar reluări pe parcursul verii, ceea ce i-a afectat grav cotele de audiență.

Acoperirea rețelilor de cablu a crescut de la 66,4% în 2004 la 76,6% în 2006. Accesul prin satelit a cunoscut o ușoară creștere în ultimii ani, de la 3% din totalul gospodăriilor, în 2004 la 3,7% în 2006. În anul 2006, numai 18,5% din totalul gospodăriilor din România dispuneau doar de televiziune cu transmisie terestră.²⁷

În ciuda faptului că a preluat poziția de top, și Pro TV a pierdut din telespectatori în primele nouă luni ale anului, ceea ce a constituit motiv de îngrijorare pentru proprietarii stației, compania americană CME.²⁸ Audiența națională combinată a celor trei canale TV deținute de CME – PR TV, Acasă și Pro Cinema – a scăzut cu 2,4% într-un an, ajungând la 22,2% în primele trei trimestre ale anului 2007. Din cauza popularității în scădere drastică a telenovelelor sud-americane și odată cu apariția unor canale care difuzează programe similare, canalul Acasă TV, orientat către publicul feminin, a cunoscut și el o scădere de audiență de 3,1% în perioada de referință. Piața, în ansamblul său, a pierdut trei puncte procentuale din audiență. Acest lucru este pus pe seama temperaturilor neobișnuit de mari, care i-au făcut pe mulți să petreacă mai mult timp afară din casă, și a creșterii în popularitate a unor alte forme de divertisment, potrivit CME.²⁹

Și televiziunea publică este îngrijorată de pierderea de telespectatori. „Este foarte important să menținem nivelul calității, împachetând însă mult mai comercial mesajul, pentru că altfel riscăm să devenim un post de nișă”, se arată în Raportul anual de activitate al SRTv.³⁰ În același timp, canalele de nișă, precum Realitatea TV și OTV, și-

²⁵ TNS-AGB, date furnizate de Gabriela Stoica, director de comunicare al CNA, 9 octombrie 2007.

²⁶ Potrivit informațiilor date publicității în cadrul unei conferințe de presă a holdingului suedez de telefonie mobilă Ericsson, 7 mai 2007.

²⁷ Sursa datelor este Establishment Survey 2006 (TNS-CSOP și IMAS).

²⁸ CME, „Raport trimestrial pentru trimestrul care sfârșește la 30 septembrie 2007”, depus la *Security and Exchange Commission* (SEC), U.S.A., 1 noiembrie 2007, p. 52.

²⁹ Raportul CME, cit., p. 52.

³⁰ SRTv, Raportul anual de activitate, 2006, p. 9.

au consolidat pozițiile. În octombrie 2007, Antena 1 a făcut plângere penală, solicitând autorităților să verifice corectitudinea măsurătorilor de audiențe.³¹ Procuratura nu a făcut publică nicio decizie până în acest moment.

În urma unei licitații organizate în 2003, TNS AGB a fost aleasă ca operator al măsurării de audiențe în perioada 2004–2008. Compania utilizează un sistem unitar de măsurare, adoptat de Asociația Română pentru Măsurarea Audiențelor (ARMA) prin intermediul unei comisii paritare care include reprezentanți ai media, ai industriei de publicitate și CNA. În urma unei noi licitații, organizate în 2006, contractul de măsurare a audiențelor pe perioada 2008-2011 a fost atribuit către GfK România, o divizie a Fessel – GfK din Austria. Compania a promis că va propune soluții pentru măsurarea audienței serviciilor digitale.

Tabelul 1. Audiențe TV³²

Canalul	1 ianuarie – 30 septembrie 2007		2006		2005	
	Rating	Cotă de audiență	Rating	Cotă de audiență	Rating	Cotă de audiență
Pro TV	2,2	14,2	2,6	15,6	2,7	15,7
TVR1	1,9	12,3	2,8	16,7	3,2	18,9
Antena 1	1,8	11,8	2,3	13,5	2,3	13,6
Acasă TV	1,1	4,7	1,3	7,7	1,4	8,1
TVR2	0,7	4,7	0,9	5,3	0,9	5,2
Prima TV	0,7	4,7	0,7	4,2	0,8	4,5
Realitatea TV	0,6	3,9	0,8	3,7	0,6	3,4
B1TV	0,2	1,4	0,3	1,4	0,2	1,2

Sursa: TNS-AGB, informații furnizate de CNA și SRTv

³¹ R. Chiruță, „Audiențele TV se prăbușesc”, *România liberă*, 20 octombrie 2007, disponibil la <http://www.romanalibera.ro/a109109/audientele-tv-se-prabusesc.html> (accesat la 20 octombrie 2007).

³² Audiența la nivel național, media zilnică în perioada 2005-2007, în procente.

Tabelul 2. Audiențele TV în mediul urban³³

Canalul	1 ianuarie – 30 septembrie 2007		2006		2005	
	Rating	Cotă de audiență	Rating	Cotă de audiență	Rating	Cotă de audiență
Pro TV	2,5	15,6	3	17,5	3	17,5
Antena 1	1,9	12,2	2,3	13,6	2,4	13,7
TVR1	1,3	8,4	1,9	11,4	1,9	11,1
Acasă TV	1,1	7	1,5	8,9	1,8	10,1
Prima TV	0,8	5	0,8	4,7	0,9	5,1
Realitatea TV	0,7	4,7	0,8	4,7	0,8	4,4
TVR2	0,5	3,2	0,6	3,4	0,7	4
B1TV	0,3	1,7	0,3	1,8	0,3	1,6

Sursa: TNS-AGB, informații furnizate de CNA (obținute la 9 octombrie 2007)

2. REGLEMENTĂRI ȘI LICENȚE ÎN DOMENIUL TELEVIZIUNII (RADIODIFUZORI NAȚIONALI, REGIONALI ȘI LOCALI)

2.1 Cadrul legal și autoritățile de reglementare

În 2006, mandatele a șase dintre cei 11 membri ai CNA au expirat, iar Parlamentul a numit noi membri. Cinci dintre aceștia au fost numiți de comun acord de către Senat și Camera Deputaților, iar unul, de către Președinție. Cu toate acestea, Parlamentul a amânat numirile, blocând activitatea CNA timp de trei luni.³⁴ Această situație a fost rezultatul dorinței unor politicieni de a schimba procedurile de numire și a crește numărul membrilor de o manieră care « ar fi pus în pericol independența Consiliului », deoarece unii membri ar fi fost propulsați în funcții prin presiuni politice.³⁵ În cele din urmă, Parlamentul a renunțat la ideea de a promova noi amendamente la procedurile de numire și a numit noi membri în baza legii existente.

³³ Pe durata unei zile, 2005–2007, în procente.

³⁴ CNA, Raport annual de activitate 2006, cit., p. 6.

³⁵ CNA, Raport annual de activitate 2006, cit., p. 7.

Președintele Ralu Filip a condus CNA până la 22 mai 2007, când viața i-a fost curmată pe neașteptate de un atac de cord. Filip fusese numit în 2002, iar mandatul său trebuia să dureze șase ani. Deși legea nu permite numirea unui interimar, Parlamentul a decis să îl „testeze” pe succesorul lui Filip, acordând noului președinte o perioadă de probă. Potrivit Legii audiovizualului, președintele CNA este numit de către Parlament la propunerea membrilor Consiliului.

Ca o coincidență, șefia autorității de reglementare a devenit vacantă doar cu puțin înainte ca șeful serviciului public de televiziune să demisioneze. Acest lucru a oferit politicianilor oportunitatea de a negocia cele două poziții vacante după metoda „una mie, una ție”. Mai întâi, Partidul Social Democrat (PSD), printr-o facțiune condusă de președintele partidului, Mircea Geoană, a încercat să forțeze numirea în fruntea CNA a lui Valentin Nicolau, fostul președinte-director general al SRTv, în perioada 2002 – 2005. Mandatul său la conducerea SRTv a fost extrem de controversat, așa cum s-a relatat pe larg în raportul OSI anterior.³⁶ Nicolau a fost numit membru al CNA în iunie 2007, PSD sperând să-l poată unge mai târziu drept președinte al Consiliului. Dar, la o săptămână după numirea sa, președinte al CNA a fost propulsat un reprezentant agreat de Partidul Național Liberal (PNL), aflat la guvernare.

În schimb, PSD a primit cea mai înaltă poziție din SRTv, care i-a fost oferită lui Alexandru Sassu, secretarul executiv al PSD. A fost pentru prima oară în istoria postdecembristă a SRTv când un politician a primit conducerea postului public de televiziune. Sassu avea avantajul de a cunoaște bine legislația în domeniu, fiind unul dintre promotorii acesteia, pe durata celor zece ani de activitate în Comisia mass-media a Senatului. Atât președintele CNA, cât și cel al SRTv au fost numiți inițial interimar. Noul președinte al CNA, scriitorul Răsvan Popescu a fost membru CNA din 2000. A lucrat ca jurnalist pentru BBC și TVR între 1992 și 1998. După 1998, a lucrat ca purtător de cuvânt al Guvernului, ulterior ocupând și poziția de purtător de cuvânt la Președinția României.

Autoritatea Națională pentru Reglementare în Comunicații și Tehnologia Informației (ANRCTI) a preluat, în 2007, de la Inspectoratul General pentru Comunicații și Tehnologia Informației, (IGCTI) responsabilitățile privind autorizarea tehnică și gestionarea spectrului de frecvențe.³⁷ IGCTI este o instituție publică autonomă, finanțată integral din surse proprii și subordonată Guvernului.³⁸ ANRCTI era una

³⁶ OSI/România, cit., pp. 1.264–1.274.

³⁷ Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 25/2007 privind stabilirea unor măsuri pentru reorganizarea aparatului de lucru al Guvernului, *Monitorul Oficial nr. 270/2007*, 23 aprilie 2007.

³⁸ OSI/România, cit., pp. 1.247–1.248.

dintre cele 22 de agenții aflate sub control guvernamental.³⁹ Statutul său trebuia să se schimbe în octombrie 2007, când a fost pusă sub controlul Camerei Deputaților. Cu toate acestea, președintele Traian Băsescu a refuzat să promulge legea care schimba statutul ANRCTI, trimițând-o la Curtea Constituțională, cerând ca autoritatea de reglementare să fie pusă sub controlul ambelor Camere ale Parlamentului. Verdictul în această chestiune este încă așteptat. În aceste condiții, strategia națională de alocare a frecvențelor nu este încă elaborată, în pofida cererilor repetate ale CNA în acest sens, a declarat Gasparik.⁴⁰

2.2 Sistemul de licențe

În ultimii trei ani, principalul eveniment în sectorul audiovizual l-a constituit alocarea a 62 de licențe locale de televiziune și a 53 de licențe locale de radio, ceea ce a adus numărul total al radiodifuzorilor la 662 de radiouri și 260 de televiziuni, la mijlocul anului 2007. Aceste statistici fac din România „a doua piață de audiovizual, ca mărime, din Europa Centrală și de Est”.⁴¹

Valentin Nicolau, fostul președinte-director general al SRTv și membru pentru o săptămână al CNA, a primit licență pentru Nemira FM, un canal de radio centrat pe cultură și știință. Având drept public-țintă copiii, radioul Itsy-Bitsy a fost lansat în 2005 de către Nadia și Felix Tătaru, un cuplu activ în industria de publicitate. Biserica Ortodoxă Română, dominantă la nivelul țării, a primit licență pentru Radio Trinitas, cel de-al doilea canal religios din țară, după Vocea Speranței, condus de Biserica Adventistă de Ziua a Șaptea.

În lipsa unor licențe naționale pe care să și le poată disputa, marii radiodifuzori au început să caute posibilități de creare a unor rețele de difuzori locali. În ultimii ani, au fost încheiate două astfel de tranzacții. Prima a vizat rețeaua Radio Mix. Operatorul ei, compania Canet, deținută de politicianul liberal Aristotel Căncescu, președintele Consiliului Județean Brașov, a fost cumpărată de două firme. Gigantul media scandinav SBS Broadcasting a cumpărat 20% din companie, iar restul a fost achiziționat de Media Office Services, controlată de Nora Marcovici, CEO al rețelei de radio Kiss FM. Ulterior, ea și-a cedat acțiunile către New Century Media Holding BV, controlată în aparență de Gabor Benke, consilier principal al MTM SBS Television Ltd din Ungaria. În momentul acestei tranzacții, SBS Broadcasting deținea canalul comercial Prima TV și rețelele de radio Kiss FM și Star FM, care controlează 52 de

³⁹ Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 134/2006 privind înființarea Autorității Naționale de Reglementare în Comunicații și Tehnologie Informațiilor, *Monitorul Oficial*, nr. 1046/2006, 29 decembrie 2006.

⁴⁰ Interviu cu Attila Gasparik, cit.

⁴¹ CNA, „Statistici cu privire la licențe” 29 iunie 2007, disponibil online la <http://www.cna.ro/licente/concurslic/statistica.jpg> (accesat la 17 octombrie 2007).

posturi în toată țara. Niciuna dintre părți nu a dezvăluit valoarea tranzacției. În iunie 2007, holdingul german ProSiebenSat.1 Media a intrat în România, după ce a achiziționat întregul grup SBS Broadcasting, o tranzacție în valoare totală de 3,3 miliarde de euro.

Într-o tranzacție separată, rețeaua de radio Europa FM a achiziționat rețeaua DEEA de la singurul său acționar, Andreea Iancu.⁴² Europa FM este deținută majoritar de grupul francez Lagardère, care mai controlează și 20% din Radio XXI, principala rețea de radio din mediul urban. Restul acțiunilor se află în posesia unei companii cehe, Corsum Invest, reprezentată de Michal Lobkowicz și Adam Blecha, acesta din urmă fiind vicepreședintele ramurii cehe a grupului Lagardère.

Fotbal Club Steaua, parțial deținut de controversatul om politic și de afaceri George Becali, a solicitat CNA o licență pentru operarea postului Becali TV. Organismul de reglementare a amânat de mai multe ori luarea deciziei, ultima oară în septembrie 2007. Membrii CNA și-au exprimat rezervele față de programele propuse de Becali. În același timp, Attila Gasparik, vicepreședintele CNA, a cerut detalii despre structura de proprietate a postului. CNA a acordat câteva noi licențe de televiziune, în special pentru posturi de nișă, precum postul de știri Antena 2, două canale de muzică, postul Good Life pe tematica stil de viață și celui specializat în documentare polițiste Crime +.

În 2006, CNA a monitorizat 36 de canale și un număr de 8.823 de programe de televiziune, totalizând 16.000 de ore de emisie. A aplicat amenzi, cele mai multe dintre ele, 19, pentru încălcarea prevederilor referitoare la protecția copiilor, la sponsorizare, publicitate, teleshopping și la informarea corectă și respectul pluralismului. Cel mai mare număr de avertismente (39) a fost emis pentru încălcarea regulii informării corecte.⁴³

Având studioul într-un apartament de bloc, Oglinda TV (OTV) s-a bucurat de o popularitate în creștere exponențială, datorită programelor sale extrem de tabloidizate, care includ lungi „dezbateri” cu persoane care fac destăinuiiri personale sau lansează acuzații, de cele mai multe ori fără niciun fel de probe. În pofida standardelor profesionale joase, postul este extrem de atractiv pentru o anumită parte a publicului, atrasă de scandal. Proprietatea lui Dan Diaconescu, postul este un fel de *one-man-show*, acesta apărând în majoritatea programelor difuzate. OTV a primit cel mai mare număr de avertismente, sancțiuni și amenzi dintre toate posturile de pe piață. Aceste sancțiuni includ și ordinul de întrerupere a emisiunii timp de trei ore, la orele de vârf, în data de 11 octombrie 2007, cu obligația de a difuza public decizia CNA. Decizia a sancționat un program în care un copil a fost interviuat despre mama sa, dată dispărută. Acest lucru contravine Codului audiovizualului, care interzice posturilor TV să intervieveze copiii sub 14 ani despre situații sau evenimente dramatice. În 2006, postul a fost obligat la trei întreruperi de emisie, una de trei ore și două de zece minute.

⁴² Site-ul CNA, http://www.cna.ro/licente/concurslic/act_site.pdf (accesat la 30 octombrie 2007).

⁴³ Raport anual de activitate al CNA, cit., p. 10.

A primit, de asemenea, zece amenzi și 15 avertismente. În octombrie 2007, informații de presă au anunțat că omul de afaceri Sorin Ovidiu Vîntu⁴⁴ a achiziționat pachetul majoritar la OTV. Cu toate acestea, tranzacția va deveni definitivă după aprobarea CNA.⁴⁵

Pe locul doi al „listei negre” a CNA se află postul Antena 1, care a fost avertizată și penalizată în principal pentru încălcarea prevederilor pentru protecția copiilor, a demnității umane și a dreptului la propria imagine. Puțini radiodifuzori au contestat în justiție sancțiunile CNA, și atunci când au făcut-o au câștigat. Parte din aceste decizii sunt încă în pronunțare.

3. REGLEMENTAREA ȘI CONDUCEREA SERVICIULUI PUBLIC DE TELEVIZIUNE

3.1 Legislație și politici privind serviciile publice de radio și televiziune

SRTv a rămas și pe mai departe la discreția Parlamentului, care are dreptul legal de a demite întreaga conducere a instituției, prin respingerea raportului anual de activitate.⁴⁶ În ultimii trei ani, două consilii de administrație (CA) au fost astfel demise de către Parlament, care a respins rapoartele de activitate. În ambele cazuri, președinții-directori generali (Valentin Nicolau și, respectiv, Tudor Giurgiu) au demisionat, pentru a evita o demitere. La începutul anului 2005, a fost creată o comisie parlamentară care să investigheze activitatea celor două servicii publice – cel de radio și cel de televiziune – ca urmare a acuzațiilor de cenzură, formulate de un grup de angajați atât din Societatea Română de Radio (SRR), cât și din SRTv. Acuzațiile îi vizau pe președinții celor două instituții, Dragos Șeuleanu și Valentin Nicolau.

Audierile publice au durat mult. Un grup de parlamentari a examinat situația financiară a celor două instituții. Au criticat prestațiile celor doi radiodifuzori, cerând Departamentului Național Anticorupție (DNA) să analizeze cazurile. Potrivit raportului final al comisiei, nici SRR, nici SRTv nu și-au îndeplinit mandatele de servicii publice, încălcând adeseori obligația de a asigura pluralismul social și politic,

⁴⁴ Vîntu a fost implicat într-unul dintre cele mai mari scandaluri financiare din țară, falimentului Fondului Național de Investiții (FNI). El a fost inculpat în mai multe dosare, sub acuzația de a fraudă. Majoritatea faptelor pentru care a fost acuzat au fost prescrise din cauza duratei foarte mari a proceselor.

⁴⁵ E. Șercan, „Vîntu cumpără OTV”, *Evenimentul Zilei*, 26 octombrie 2007, disponibil online la <http://www.evz.ro/article.php?artid=328155> (accesat la 31 octombrie 2007).

⁴⁶ OSI/România, cit., p. 1.257.

libera exprimare a ideilor și opiniilor, furnizarea liberă a informației și imparțialitatea în informarea publicului.⁴⁷

Raportul a relevat patru arii în care s-au produs încălcările obligațiilor de serviciu public:

- distorsionarea obligațiilor de serviciu public;
- greșeli în performanțele manageriale și instituționale;
- violări grave ale legii precum cheltuirea nejustificată a banului public, neurmată de sancționarea celor vinovați;
- încălcări ale Legii audiovizualului și ale Legii de funcționare a SRR și SRTv⁴⁸ prin aplicarea subiectivă și arbitrară a legislației în vigoare.

Contrar misiunii sale de serviciu public, SRTv a transmis știri de senzație la ore de maximă audiență și a promovat o diversitate redusă a punctelor de vedere politice, în favoarea politicianilor de la putere. În plus, SRTv a favorizat manipularea în cadrul programelor de știri, pentru a evita criticile la adresa puterii, dezbaterile electorale plictisitoare în timpul campaniilor electorale, lipsa atitudinii critice față de partidele de la guvernare, precum și dezinformarea, prin omisiune, în cadrul emisiunilor și temelor care ar fi afectat imaginea autorităților publice.⁴⁹

Președintele SRTv, Valentin Nicolau a declarat în timpul audierilor parlamentare că a încercat, pe toată durata mandatului, să fie un scut împotriva presiunilor politice. Atunci când el le-a respins, aceste presiuni au fost îndreptate spre oamenii din poziții de conducere ierarhic inferioare, ba chiar și spre redacții și jurnaliști. Fostul președinte al SRR, Dragoș Șeuleanu, a declarat că, într-o anumită măsură, devenise normal să primească telefoane de la diferiți politicieni, cu sugestii despre conținutul programelor. Raportul parlamentar a mai criticat „obediința anticipativă a anumitor jurnaliști, producători, redactori-șefi și directori de departamente”.⁵⁰ Raportul a conchis că obiectivitatea și neutralitatea posturilor a fost viciată. Cu toate acestea, ancheta parlamentară nu a antrenat nicio consecință juridică, niciun audit. În schimb, a avut un puternic impact psihologic, determinând mai mulți directori să-și dea demisia, inclusiv pe directorul de programe al TVR, Titi Dincă, și directorul Știrilor, Lucian

⁴⁷ Raport al Comisiei parlamentare de anchetă privind activitatea SRR și SRTv, votat la 12 mai 2005, București, disponibil online la http://www.cdep.ro/comisii/ancheta_tvr-srr/pdf/2005/rd_0520.pdf, (accesat la 5 octombrie 2007), p. 69, (numit în cele ce urmează Raportul parlamentar privind SRR și SRTv).

⁴⁸ Legea Societății Române de Radiodifuziune și a Societății Române de Televiziune nr. 41/1994, republicată, *Monitorul Oficial* nr.153/1994, 18 iunie 1994.

⁴⁹ Raportul parlamentar privind SRR și SRTv, cit., pp. 69–72.

⁵⁰ Ibid.

Sârb. Demisiile lor au survenit celei a preşedintelui televiziunii publice, care a încercat, totuşi, să-şi menţină poziţia până în ultima clipă.

Ştiind foarte bine cum funcţionează sistemul politic românesc, Nicolau a anticipat că proiectul de lege foarte reformist privind mediile publice nu va fi adoptat nicicând. Pe 12 mai 2005, când a fost dat publicităţii raportul Comisiei parlamentare de anchetă, Nicolau a declarat:

Cât despre schimbarea Legii 41/1994, legea de organizare şi funcţionare a SRTv, aţi mai auzit vreun politician de la putere să-şi dorească acest lucru?! Vor trage de timp, până ce destinul îi va aduce înapoi în opoziţie. Abia atunci vor redeveni apărătorii independenţei televiziunii publice.”⁵¹

Predicţia lui Nicolau s-a dovedit a fi mai mult sau mai puţin adevărată. Iniţiatorii reformei sistemului public de radio şi televiziune, Raluca Turcan, Valentin Iliescu şi Cristian Rădulescu, au fost rând pe rând îndepărtaţi din rândurile coaliţiei de guvernământ „Dreptate şi Adevăr” care, la rândul ei, s-a rupt, în martie 2007, în trei entităţi separate: Partidul Naţional Liberal (PNL), condus de premierul Călin Popescu Tăriceanu; Partidul Liberal Democrat (PLD) şi Partidul Democrat (PD).

„Amânarea deliberată a noului cadru de reglementare a păstrat cele două instituţii sub suspiciunea de politizare, ceea ce se va demonstra o mare slăbiciune în timpul campaniilor electorale”, a declarat Raluca Turcan, fostul preşedinte ale Comisiei de artă, cultură şi mass-media din Camera Deputaţilor.⁵² România va avea alegeri locale şi generale în 2008 şi alegeri prezidenţiale în 2009. De asemenea, în 2009 se vor desfăşura şi alegeri pentru Parlamentul european.

3.2 Structura de conducere a serviciilor publice de radio şi televiziune

Consiliile de Administraţie (CA) ale SRR şi SRTv (instalate în două rânduri, în 2005 şi 2007) au continuat să fie numite în baza vechiului mecanism care ţine cele două instituţii prizoniere voinţei politice. După instalarea din 2005, CA-urile au procedat la organizarea de concursuri pentru ocuparea diferitelor posturi de conducere executivă din cele două instituţii. Cu acest prilej, au fost selectaţi o serie de jurnalişti cunoscuţi pentru profesionalismul şi credibilitatea lor. Printre aceştia se numără Dana Deac, care a preluat conducerea TVR1, şi Rodica Culcer, care a devenit directoarea Departamentului de Ştiri al TVR.

Preşedintele-director general al TVR între 2005 şi vara lui 2007, Tudor Giurgiu, regizor de film, a început să reorganizeze SRTv la câteva luni după numire, prea târziu, însă, după cum singur recunoştea. La puţin timp după ce Giurgiu l-a demis pe

⁵¹ „Declaraţia lui Valentin Nicolau referitoare la antepronunţarea comisiei de anchetă”, comunicat de presă, Bucureşti, 12 mai 2005.

⁵² Interviu cu Raluca Turcan, Bucureşti, 25 septembrie 2007.

directorul economic al SRTv, Sabina Petre, Giurgiu a devenit ținta unei campanii de presă lansate de *Jurnalul Național*, un cotidian aparținând grupului la care s-au angajat Petre și fostul ei șef, Valentin Nicolau, după ce au părăsit TVR. Cu toate acestea, lovitura de grație împotriva lui Giurgiu a venit din interior. Departamentul financiar al instituției nu a asigurat lichiditățile de care SRTv avea nevoie pentru a plăti drepturile de retransmisie a meciurilor de fotbal din Liga Campionilor. Acest lucru a provocat o reacție de indignare din partea publicului la adresa lui Giurgiu. Criticile s-au axat pe dificultățile financiare ale SRTv. Ele au servit politicianilor pretextul perfect pentru demiterea lui. După ce a pierdut sprijinul membrilor CA, Giurgiu a părăsit instituția, pentru a evita o demitere iminentă, prin respingerea raportului anual de activitate. El a declarat:

Momentul zero a venit însă odată ce mi-a parvenit memoriul sindicatelor din TVR vizat de Președintele Senatului, d-nul Văcăroiu, cu expresia „Să avem în vedere colaborarea cu sindicatele [din SRTv]”. Mi-a fost limpede că se încearcă cu orice preț debarcarea mea, PSD-ul avea oricum majoritatea în CA, reprezentanții salariaților erau în aceeași barcă, astfel că am avut senzația unui *dead end*, drum care nu ducea nicăieri.

Directorul de Știri al SRTv s-a bucurat inițial de sprijinul lui Giurgiu. Când controversile politice s-au acutizat, mai ales în perioada extrem de delicată care a premers referendumului pe tema suspendării președintelui Traian Băsescu, în mai 2007, Culcer și Giurgiu au trecut la conflict deschis. Pe 4 martie 2007, Giurgiu a anunțat, în cadrul unei conferințe de presă, că o va demite pe Culcer. Nu ar fi putut face acest lucru decât dându-i un calificativ scăzut în cadrul evaluării profesionale de rutină. Nota anterioară fusese 9,15, pe o scală de la 0 la 10. Dar întregul conflict s-a blocat după ce Culcer a intrat într-un concediu medical de trei luni. Între timp, situația din SRTv s-a deteriorat și Giurgiu a demisionat pe 4 mai 2007. A rămas ca interimar la conducerea televiziunii publice încă 30 de zile.

După numirea sa de către Parlament, Sassu a negat intențiile de a o demite pe Rodica Culcer Totodată, a declarat că urmează să reorganizeze instituția, dar fără concedieri.⁵³ Diminuarea numărului angajaților ar fi oricum imposibil, date fiind reglementările foarte puternice care îi protejează pe salariații SRTv. El și-a anunțat intenția de a distribui responsabilitățile în mod diferit. Aceasta a fost însă o practică utilizată de-a lungul anilor de PSD pentru a scăpa de indezirabili.

Din acest punct de vedere, involuntar, Giurgiu i-a creat lui Sassu un atu. În timpul mandatului lui Giurgiu, Departamentul de Știri a fost trecut în subordinea directă a președintelui-director general. Această decizie a stârnit o vie controversă. În timp ce directorul TVR1 nu are niciun fel de autoritate asupra programelor de știri, subordonarea departamentului de Știri față de directorul general a fost văzută ca o

⁵³ Interviu cu Alexandru Sassu, președinte-director general al SRTv, București, 27 septembrie 2007.

anomalie, deoarece acesta este în același timp și președintele CA, o funcție controlată de clasa politică.

Comentând pe marginea acuzațiilor de politizare a SRTv, alimentate în special de afilierea lui politică, Sassu a declarat că el are „legături” și „prieteni” în toate partidele. El a adăugat că în cele două luni de interimat, nu a primit și nici nu a executat niciun fel de ordine primite de la politicieni.⁵⁴ Cu toate acestea, prima ciocnire dintre Sassu și directorul de Știri al postului s-a produs mai curând decât era de așteptat. Pe 10 octombrie 2007, TVR1 a difuzat, în principalul său jurnal, un material video înfățișându-l pe ministrul Agriculturii, Decebal Traian Remeș, primind ceea ce s-a presupus a fi mită de la Ioan Mureșan, fost ministru al Agriculturii, la rândul lui, pentru a-l favoriza pe omul de afaceri Gheorghe Ciorbă, în cadrul unei licitații publice. Filmat cu o cameră ascunsă, materialul îl înfățișa pe Remeș primind, de la un intermediar, 15.000 de euro, 20 de kilograme de cârnați și 100 de litri de țuică. Remeș a demisionat, fără a face niciun comentariu. Dar, în loc să-și critice fostul coleg de guvern, premierul Călin Popescu Tăriceanu a lansat o diatribă la adresa TVR, pentru ceea ce el a numit „execuția publică” a lui Remeș.⁵⁵

Caseta video a stârnit dezbateri aprinse. Poziția oficială a lui Sassu a fost aceea că înregistrarea este ilegală și incorectă, deoarece încalcă prezumția de nevinovăție. El a adăugat că postul a greșit neacordându-i lui Remeș ocazia de a reacționa. Agenția de Monitorizare a Presei (AMP) din București l-a acuzat pe Sassu de cenzură. Chestiunea a fost analizată a doua zi de CNA, ai cărui membri au decis în unanimitate că, prin difuzarea înregistrării, TVR a acționat în interesul public. Două săptămâni mai târziu, Comisia de etică a TVR a ajuns, de asemenea, la concluzia că difuzarea înregistrării a servit interesului public, dar a criticat modul în care s-a făcut prezentarea pe post a înregistrării. Comisia a apreciat că înregistrarea ar fi trebuit însoțită de un insert care să afirme că TVR nu poate garanta autenticitatea materialului video.⁵⁶

Între timp, Comisia de mass-media a Senatului l-a convocat pe Sassu la audieri. CA al postului a votat în favoarea reorganizării departamentului de Știri în două divizii, una de știri și sport, având-o ca director interimar pe Mădălina Rădulescu și o a doua, axată pe documentare, pentru programele de știri. Rolul lui Culcer în stabilirea agendei departamentului s-a diminuat. Principala sa atribuție este coordonarea celor două divizii. Poziția de redactor-șef a rămas vacantă. O astfel de organizare interioară a serviciului public de televiziune constituie o practică obișnuită prin care partidele de la

⁵⁴ Interviu cu Alexandru Sassu, cit.

⁵⁵ „Dreptate pentru unii” (*Justice for Some*), *The Economist*, disponibil online la http://www.economist.com/world/europe/displaystory.cfm?story_id=10064734#Scene_1, 1 noiembrie 2007.

⁵⁶ TVR, „Concluziile Comisiei de etică și arbitraj în cazul difuzării materialului filmat cu camera ascunsă, în care sunt prezentați Decebal Traian Remeș și Ioan Avram Mureșan”, disponibil la http://www.tvr.ro/articol_organizatie.php?id=20356 (accesat 16 ianuarie 2008).

guvernare, mai ales PSD, au reușit să reducă puterile decizionale ale persoanelor neloiale. Ele au preferat o astfel de abordare unor măsuri care ar fi putut fi interpretate ca fiind ilegale sau forme mascate de cenzură. După izolarea lui Culcer, au urmat alte măsuri menite să îi anihileze pe jurnaliștii independenți. Cei mai importanți redactori ai principalului jurnal al TVR, producătorul executiv Anca Lăzărescu și un grup de redactori au fost mutați de către CA de la jurnalul de la ora de maximă audiență la jurnale mai puțin atractive, cum ar fi cel de după-amiază, de noapte sau la jurnalele TVR2, fără consultarea lui Culcer. Acești jurnaliști, a căror contribuție la profesionalizarea știrilor TVR a fost recunoscută și apreciată de către breaslă, au fost înlocuiți de jurnaliști necunoscuți. Culcer a declarat:

Mi se pare că schimbările sunt făcute cu rea-credință la adresa unor editori și producători, care și-au dovedit valoarea și au eliberat știrile TVR de sub servitutea politică. Îmi pare rău că plătesc, probabil, pentru asocierea cu mine. Totul sună ca o restaurație combinată cu răzbunare.⁵⁷

Între timp, Culcer a dat în judecată Consiliul de administrație al SRTv pentru a protesta față de schimbarea substanțială a sarcinilor sale manageriale. Separarea pozițiilor de director general și președinte al CA ar fi o garanție împotriva ingerințelor în conținutul editorial, a declarat Culcer.⁵⁸ Sassu nu agreează această separare, afirmând că „ar crea o prăpastie între Consiliul de Administrație și Consiliul Director.”⁵⁹

Separarea pozițiilor de președinte și director general a fost propusă în proiectul de lege privind reforma instituțiilor publice de radio și televiziune inițiată de Turcan, Iliescu și Rădulescu în februarie 2006. Dezbătut îndelung de reprezentanții celor două instituții și ONG-urile de media, proiectul de lege părea să fi reușit să obțină acordul tuturor părților implicate, lăsând speranța unui vot favorabil în Parlament. Aprobabil de Camera Deputaților în aprilie 2006, proiectul a fost remis Senatului în aceeași lună, dar nu a fost niciodată înscris pe agenda Camerei superioare. Potrivit proiectului, membrii CA ar fi urmat să fie numiți pe criterii de performanță și competență și cu evitarea conflictului de interese.

Proiectul propunea:

- O altă componență a CA: șapte membri nominalizați de partidele parlamentare, doi din partea societății civile, trei propuși respectiv de către Președinție, Guvern și minoritățile naționale;

⁵⁷ A. Pora, „În TVR a început reorganizarea prin restaurație: Editorii aduși de Rodica Culcer au fost scoși de la Jurnalul de ora 19.00” *HotNews.ro*, disponibil online (la http://www.hotnews.ro/articol_87498-Editorii-adusi-de-Rodica-Culcer-au-fost-scosi-de-lajurnalul-de-ora-19-00.htm (accesat la 22 octombrie 2007).

⁵⁸ Interviu cu Rodica Culcer, București, 21 septembrie 2007.

⁵⁹ Interviu cu Alexandru Sassu, cit.

- Interzicerea numirii ca membri în CA a politicienilor cu funcții executive în partidele politice;
- Impunerea unor reguli clare privind conflictul de interese;
- Separarea pozițiilor de președinte al CA și de director general
- Organizarea unui concurs pentru poziția de director general în cele două instituții publice de radio și televiziune;
- Creșterea transparenței celor două instituții prin efectuarea unui audit editorial și organizațional anual și prin publicarea deciziilor consiliilor de administrație;
- Mutarea deciziei privind nivelul taxei radio-TV de la Guvern la Parlament.

În cei 19 ani de istorie postdecembristă, SRR și SRTv s-au aflat mereu la cheremul intereselor mercantile ale unui grup de politicieni care au încercat să le utilizeze ca instrumente de manipulare, a spus Turcan.⁶⁰

3.3 Finanțarea serviciilor publice de radio și televiziune

Finanțarea serviciilor publice de radio și televiziune naște și pe mai departe controverse, devenind insuficientă pentru dezvoltarea celor două instituții. Maria Țoghină, președintele-director general al SRR, a declarat că radioul public a fost confruntat cu dificultăți financiare care au pus în pericol funcționarea zilnică a serviciului.

Cea mai mare parte a finanțării celor două instituții publice de media vine din taxele de abonament încasate de la populație. Gospodăriile private plătesc 1,2 euro pe lună, în timp ce persoanele juridice plătesc 4,5 euro pe lună. Nivelul acestor taxe nu a mai fost actualizat, din 2003, cu rata inflației. Potrivit lui Țoghină, numai 60% din locuințele din România plătesc această taxă. Restul gospodăriilor sunt scutite. Multe dintre ele beneficiază de această scutire în baza declarației pe proprie răspundere că nu au nici receptor radio, nici receptor TV.⁶¹

Fostul președinte al SRTv, Tudor Giurgiu, a cerut Parlamentului să crească taxa TV, dar ulterior a pierdut simpatia parlamentarilor și inițiativa lui a fost abandonată. Actualul președinte Sassu a declarat că ar dori să prezinte mai întâi „niște rezultate”, și apoi va cere Parlamentului să crească taxa.⁶² Ponderea încasărilor din taxe în veniturile televiziunii a scăzut de la 74% în 2004 la 60% în 2006. În același timp, cheltuielile au crescut de la an la an.

⁶⁰ Interviu cu Raluca Turcan, cit.

⁶¹ Interviu cu Maria Țoghină, București, 27 septembrie 2007.

⁶² CJL, „Vulnerabilități și puncte forte ale media publice înainte de alegeri”, București, 4 octombrie 2007, disponibil la <http://www.cjl.ro/userfiles/file/documente/tendinte4.doc> (accesat la 24 ianuarie 2008), pp. 60-67.

Tabelul 3. Bugetul total al SRTv (2004–2006)

	Total venituri (milioane euro)	Sursa veniturilor (în procente din veniturile totale) ⁶³		
		Taxa de abonament	Subvenții de stat	Publicitate și sponsorizare
2006	142,4	60,0	23,0	15,0
2005	121,4	68,1	19,2	11,0
2004	103	74,0	14,0	11,0

Sursă: SRTv, Raport de activitate pe anul 2006

Tabelul 4. Totalul cheltuielilor SRTv (2004–2006)

	Total cheltuieli (milioane euro)	Cheltuielile defalcate (în procente din cheltuielile totale)				
		Costurile operațiunilor externalizate ⁶⁴	Resurse umane	Taxe	Costuri de amortizare	Provizioane
2006 ⁶⁵	148	44,4	33,8	11,5	8,0	0,4
2005	114,5	48,0	33,0	9,9	8,8	0,3
2004	89,5	73,0	29,0	7,0	7,0	-16,0

Sursă: SRTv, Raport de activitate pe anul 2006

3.4 Standardele editoriale

În 2006, Codul deontologic al jurnalistului a devenit parte a Contractului colectiv de muncă pe ramura mass-media. Inițiativa a aparținut MediaSind, o organizație care reunește sindicatele din cea mai mare parte a instituțiilor publice de media.⁶⁶ Organizația susține că reprezintă breasla profesională a jurnaliștilor, în general.

⁶³ Alte surse minore de venituri nu au fost incluse în tabel.

⁶⁴ Acestea includ drepturile de difuzare pentru filmele artistice și programe, plata colaboratorilor cu normă parțială, întreținerea clădirilor, asigurările etc.

⁶⁵ Alte cheltuieli adiționale minore pentru 2006 nu au fost incluse.

⁶⁶ Versiunea online a Contractului este disponibilă la <http://www.mediasind.ro/ccm.doc> (accesat la 25 ianuarie 2008).

MediaSind a introdus în Contractul colectiv de muncă o serie de drepturi cum ar fi salarii cu cel puțin 25% mai mari decât cel mediu pe economie.

Coșul include o serie de principii și norme care reglementează munca jurnaliștilor, cum ar fi comportamentul onest, incompatibilitatea cu apartenența la partidele politice și necesitatea de a utiliza mijloace etice în obținerea informațiilor. Codul prevede ca eventualele conflicte între jurnaliști să fie rezolvate pe cale amiabilă sau să fie adresate Comisiei paritare, un organism format din 12 membri, însărcinat cu rezolvarea unei game largi de plângeri, inclusiv a dreptului la replică. Comisia este formată, în mod egal, din reprezentanți ai sindicatelor și patronatelor. Comisia paritară nu a emis, până în prezent, nicio decizie.

4. RADIODIFUZORII PRIVAȚI

4.1 Reglementări și structuri de conducere

Nou-adoptatul Cod al audiovizualului a devenit „Biblia sectorului”, precizând principalele reguli în ceea ce privește conținutul difuzat. Cu toate acestea, există canale care continuă să evite aceste reglementări, înregistrându-se în străinătate. În plus, majoritatea radiodifuzorilor și-au pregătit propriile coduri deontologice. Acestea se aplică însă, în majoritate, numai jurnaliștilor și nu îi protejează pe directorii de canale de ingerințe din partea patronilor.

4.2 Proprietate și proprietate încrucișată

Concurența și profesionalismul au înregistrat o creștere explozivă pe piața de audiovizual caracterizată de apariția oligopolurilor.⁶⁷ Câteva grupuri de media continuă să domine industria audiovizualului. Majoritatea marilor proprietari de media au legături strânse cu cercurile de afaceri sau politice. Unii dintre proprietarii de media sunt „lupi în blană de oaie”. Dar ei sunt doar „parteneri de dans pentru acei indivizi și instituții care au nevoie de ajutorul media în acțiunile lor politice și economice”.⁶⁸

Profesorul american de jurnalism Peter Gross scria:

⁶⁷ G. Doyle, *Understanding Media Economics* (ediția a patra), Sage Publications, Londra, Thousand Oaks, New Delhi, 2005.

⁶⁸ M. Coman, decanul Facultății de Jurnalism și Științele Comunicării, Universitatea București, citat de P. Gross, în *Dances With Wolves. A meditation on the media and political system in the European Union's Romania*, un articol având la bază prezentarea făcută în cadrul conferinței „Ora României” organizată de Institutul pentru Rusia și Europa de Est, Indiana University, Bloomington, 22-24 martie 2007, p. 5.

[Dan] Voiculescu, un fost agent al celebrei Securități, versiunea românească a KGB-ului, nu este singurul care-și utilizează propriile canale mediatice în scopuri politice, pretinzând în același timp că este victima unui sistem în a cărui creare nu are nicio vină; Sorin Ovidiu Vintu, Dinu Pariciu, Valentin Păunescu, Viorel și Ioan Micula, Liviu Luca, Verestoy Attila, Sorin Marin și Adrian Sirbu dețin principalele mijloace de informare în masă și sunt, în același timp, lideri de partide politice, membri ai Parlamentului sau oameni de afaceri cu puternice interese, legături sau ambiții politice, mânuindu-și canalele mediatice ca pe niște spade.[între timp, Sorin Marin nu mai figurează oficial ca deținând părți în industria mass-media]⁶⁹

Pentru prima dată de la crearea sa, Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității (CNSAS) a afirmat că ex-senatorul Dan Voiculescu a fost colaborator al Securității ca poliție politică, în timpul regimului comunist. Deținător al celui de-al doilea mare imperiu mediativ din România, Voiculescu și-a transferat, cu câțiva ani în urmă, acțiunile în holdingul care include postul TV Antena 1 către ficele sale. Una dintre ele este directorul executiv al companiei. La jumătatea anului 2007, la scurt timp după primirea verdictului CNSAS, Voiculescu l-a atacat în justiție. La finele lui ianuarie 2008, Curtea Constituțională a luat uimitoarea decizie de desființare a CNSAS. Decizia Curții a urmat unei plângeri a lui Voiculescu împotriva Consiliului.

Voiculescu a fondat, în anii 1990, un holding media care controlează azi posturile Antena 1, Antena2 și Antena 3, cotidianul *Jurnalul național* și publicația *Săptămâna Financiară*. El exercită o influență majoră asupra conținutului editorial al canalelor mediatice pe care le-a construit. De exemplu, pe 2 mai 2007, a sunat în direct în cadrul unui talk-show găzduit de Antena 3 și a fost lăsat să o insulte pe ministrul Justiției, Monica Macovei. În timpul acelei emisiuni a declarat că „a fost o adevărată plăcere” să o insulte. După difuzarea programului, CNA a dat publicității o scrisoare în care se arată că Voiculescu a avut o „atitudine insidioasă și agresivă față de declarațiile Monicăi Macovei”. Când moderatorul a încercat să intervină, spre a echilibra tonul discuției, așa cum i-o cerea legislația audiovizualului, Voiculescu a admonestat-o.⁷⁰ Macovei a fost unul dintre miniștrii care au luptat împotriva corupției din țară și a fost extrem de apreciată de către Bruxelles.

⁶⁹ P. Gross, „Dansând cu lupii: O meditație asupra mass-media și sistemului politic în România Uniunii Europene (*Dances With Wolves, A meditation on the media and political system in the European Union's Romania*), cit., p. 5.

⁷⁰ CNA, Scrisoare, 3 mai 2007, citată de HotNews.ro, „Jignirile lui Dan Voiculescu la adresa Monicăi Macovei stârnesc îngrijorarea CNA”, disponibilă la http://www.hotnews.ro/arhiva/articol_1083372/jignirile_voiculescu_adresa_monicai_macovei_starnesc_ingrijorarea.htm (accesat la 21 ianuarie 2008).

Și politicienii de la nivel local sunt, în egală măsură, implicați în afaceri de presă.⁷¹ Media Index, un site de web (www.mediaindex.ro) lansat în 2006, a publicat datele privind proprietatea tuturor companiilor de media din țară.⁷² La nivel general, transparența proprietății de media a crescut, dar mai există unele companii care își ascund proprietatea în jurisdicții offshore. Printre acestea se numără canalul de televiziune B1TV din București, al cărui investitor majoritar, Ismar International NV este localizat în Antilele Olandeze; Radio Total, controlat de o companie pe nume Comac Ltd. din Cipru (există speculații conform cărora s-ar afla în mâinile lui Sorin Ovidiu Vintu și apropiaților săi); televiziunea locală Pratech Tv deținută de Central and Eastern European Investment Fund Ltd (CEEIF), cu sediul în Cipru; Radio XXI, controlat de firma cehă Corsum Invest A.S. și Radio Mix, aflat în proprietatea News century Media Holding BV, cu sediul în Olanda.

Companiile de audiovizual continuă să se afle concentrate în mâinile unui număr mic de actori. Grupul american CME și partenerul său român, Adrian Sîrbu, familia Voiculescu, omul de afaceri Sorin Ovidiu Vintu, serviciul public de televiziune SRTv și SBS Broadcasting controlau, în iulie 2007, împreună, 72% din întreaga piață de audiovizual.⁷³

**Tabelul 5. Audiențele marilor actori pe piața TV
(în procente, defalcate pe proprietari)**

Principalii proprietari	CME (95%), Adrian Sîrbu (5%)	SRTv	Fam. Voiculescu	SBS Broadcasting	Sorin Ovidiu Vintu	Alții
Share	26	22,1	15,1	4,7	3,7	28,4

Sursa: I. Comănescu, *Tendențe în relatarea media despre media III*, cit.

CME și-a crescut cota de participare în operațiunile românești de televiziune de la 80% în 2005 la 95% în toamna lui 2007, în baza unui acord multianual de plată încheiat cu asociatul, în prezent minoritar, Adrian Sîrbu. Sîrbu este COO al postului Pro TV, deținut de CME, și a fost numit în fruntea tuturor operațiilor CME din Europa

⁷¹ M. Coman, P. Gross, *Media și Jurnalism în România*, (*Media and Journalism in Romania*), European Journalism Review Series, Berlin, Germany, Vistas Verlag, 2006, p. 66.

⁷² Media Index este un proiect realizat în 2006 de mai multe ONG-uri de media conduse de Centrul pentru Jurnalism Independent. Proiectul a fost susținut financiar de Ambasada Statelor Unite la București.

⁷³ I. Comănescu, *Tendențe în relatarea media despre media III: Concentrarea proprietății și a competențelor în mass-media românească*, p. 28, disponibil la <http://www.cji.ro/userfiles/file/documente/tendinte3.pdf> (accesat la 10 octombrie 2007).

Centrală și de Est în 2006.⁷⁴ CME a făcut un set de noi achiziții. Acumărat integral canalul TV Sport și și-a crescut, în 2007, investițiile în alte operații de media deținute de Sirbu, inclusiv în agenția de presă Mediafax, care deservește aproape 90% din piața românească, în săptămânalul *Ziarul Financiar* și în săptămânalele locale *Bănățeanul*, *Ieșeanul*, *Bihoreanul*, *Sibianul*, *Hunedoreanul* și *Ziarul Clujeanului*. Toate celelalte acțiuni în Media Pro sunt deținute, direct sau indirect, de Adrian Sirbu. Există o serie de companii legate de Media Pro, cu activități în domenii precum editare de carte, informații, tipărituri, cinema, divertisment și radio.⁷⁵

Într-o asociere cu grupul elvețian Ringier, Kanal D, deținut de grupul tuc Dogan, a pătruns pe piața românească în 2007. Cu toate acestea, audiențele înregistrate în primele nouă luni ale anului au fost modeste. Ringier este o companie editoare mare, care deține în România tabloidul *Libertatea*, cotidianul *Evenimentul Zilei*, ziarul de sport *Gazeta Sporturilor* și săptămânalul economic *Capital*, plus un număr de reviste ilustrate pentru femei, precum și reviste cu programe TV. Legiuitorul nu a adoptat nicio prevedere legală privind proprietatea încrucișată. Legea audiovizualului impune restricții numai pentru radio și televiziune.⁷⁶ O entitate poate fi acționar majoritar doar într-un „radiodifuzor” și poate deține maximum 20% în orice altă companie asemănătoare. Dar, în pofida acestor limite extrem de clare în ceea ce privește concentrarea proprietății, numărul de licențe pe care le poate deține o companie este nelimitat.⁷⁷ De exemplu, când compania Realitatea Media, al cărui acționar majoritar declarat este Sorin Ovidiu Vintu, a preluat Radio Guerilla, în mai 2006, a depășit limita de 20%. Realitatea Media a cerut CNA permisiunea de a își transfera Radio Guerilla alături de celelalte licențe deținute. Pe scurt, limita de 20% poate fi cu ușurință depășită, dacă organismul de reglementare aprobă transferul de licență către proprietarul majoritar. Companiile de media pot face acest lucru atâta timp cât nu dobândesc prin aceasta o cotă de piață de peste 30% la nivel național.⁷⁸

Ca urmare a presiunilor societății civile, proprietarii de media au început să devină mai transparenți. Ca urmare a lansării, în 2005, a capitoului despre România a studiului OSI „Televiziunea în Europa”, CNA a cerut Realitatea Media să dezvăluie, în interval de 60 de zile, identitatea proprietarului real al grupului. Organismul de reglementare știa doar că grupul este deținut de o entitate înregistrată în Cipru, țară care a asigurat confidențialitatea datelor de proprietate. Omul de afaceri Sorin Ovidiu Vintu a declarat, la începutul anului 2006, că el este proprietarul integral al grupului Realitatea Media, care deține canalul de știri Realitatea TV și câteva stații locale de televiziune și radio. Proprietatea lui Vintu asupra unor radiodifuzori este problematică, deoarece

⁷⁴ Raportul CME, cit., p. 11.

⁷⁵ Raportul CME, cit., p. 11.

⁷⁶ Legea audiovizualului, art. 44 (1-10).

⁷⁷ Legea audiovizualului, art. 44 (9).

⁷⁸ Legea audiovizualului, art. 44 (3).

Legea audiovizualului interzice persoanelor care au cazier penal să dețină licențe. Potrivit relatărilor de presă, Vîntu a ispășit o pedeapsă de patru ani de închisoare pentru fraudă, între noiembrie 1982 și septembrie 1987.⁷⁹ Înregistrarea de companii offshore continuă să fie unul dintre trucurile favorite ale proprietarilor români de media, utilizat pentru a-și masca participarea în structurile de proprietate. Antena 4, un canal de divertisment lansat recent și care aparține familiei Voiculescu este deținut, în proporție de 30% de compania Abacus, cu sediul în Cipru, potrivit datelor furnizate de companie către CNA. Abacus este, în același timp, și cea care reprezintă, pe laț, o parte din afacerile dezvoltate de celebrul jucător de tenis și om de afaceri Ion Țiriac, potrivit relatărilor presei.⁸⁰

4.3 Piața de publicitate

Valoarea totală a pieței de publicitate din România a fost estimată la 520 de milioane de euro, în cifre nete, pentru anul 2007, televiziunile controlând mai mult de jumătate. Potrivit altor surse, valoarea netă a pieței de publicitate în 2007 a fost de 485 de milioane de euro.⁸¹ Agențiile estimează o creștere a pieței de 20% pentru anul 2008.⁸²

⁷⁹ M. Minca, „Vîntu, haiducul brânzoaicelor”, *Evenimentul Zilei*, 23 ianuarie 2007, disponibil la <http://www.evz.ro/article.php?artid=288977> (accesat la 20 ianuarie 2008).

⁸⁰ M. Ciorcan, „Țiriac reinventează sistemul firmă în firmă prin off-shore în off-shore”, *România liberă*, 19 mai 2005, disponibil la <http://www.9am.ro/stiri-revista-presei/Business/11010/Tiriac-reinventeaza-sistemul-firma-in-firma-prin-off-shore-in-off-shore-.html> (accesat la 20 ianuarie 2008).

⁸¹ Initiative Media, *Media Fact Book 2007*, 13 iulie 2007, București

⁸² C. Ionescu, „Harta publicității în 2008: cine pierde și cine câștigă într-o piață de peste 600 de milioane euro”, *HotNews.ro*, disponibil la http://economie.hotnews.ro/stiri-media_publicitate-2261230-harta-publicitatii-2008-cine-pierde-cine-castiga-intr-piata-pest-600-milioane-euro.htm (accesat la 29 ianuarie 2008).

Tabelul 6. Cotele din cheltuielile de publicitate 2006–2007

Mediul	Cota (în procente)	
	2006	2007
Televiziune	60,4	57,0
Presă scrisă	23,4	25,0
Radio	7,4	9,0
Outdoor	6,6	8,0
Altele (inclusiv Internet)	2,2	1,0

Sursă: Estimările ARBO Media⁸³ și Media Hub⁸⁴

Pro TV a continuat să controleze cea mai mare parte a cheltuielilor cu publicitatea pentru televiziuni, deși cota sa a scăzut, în principal din cauza fragmentării pieței de publicitate TV. Veniturile totale din publicitate ale principalelor trei canale din țară au scăzut semnificativ de la 48,7% în 2004 la 40% în 2006.

⁸³ IP International Marketing Committee, „Televiziunea 2007. Date-cheie la nivel internațional” (*Television 2007. International Key Facts*), Octombrie 2007, p. 327, (numit în cele ce urmează IP International Marketing Committee, *Televiziunea 2007*).

⁸⁴ P. Barbu, „Piața publicității românești a depășit 500 milioane de euro în 2007” (*Adevărul*, 9 ianuarie 2008, disponibil online la <http://www.adevarul.ro/articole/piata-publicitatii-romanesti-a-depasit-500-milioane-de-euro/337225> (accesat la 29 ianuarie 2008)).

Tablelul 7. Cotele din veniturile de publicitate pe piața de televiziune (2004–2006)

Postul	(cota în procente)		
	2004	2005	2006
Pro TV	18,7	16,7	15,2
Prima TV	5,6	14,2	14,2
Antena 1	13,0	11,2	11,0
Acasa TV	7,1	8,2	10,8
National TV	1,7	5,9	8,7
TVR 1	17,0	9,3	8,4
Realitatea TV	2,0	7,9	7,7
B1 TV	1,4	7,9	7,5
Pro Cinema	n.a.	4,5	4,9
TVR 2	6,7	2,1	4,5
Discovery	n.a.	0,5	3,0
MTV Romania	0,9	2,6	2,9
Other	23,9	8,1	1,2

Sursă: Alfa Cont Mediatrack⁸⁵

Creșterea pieței de publicitate a fost afectată de presiunile mari exercitate asupra costurilor de producție. Pro TV, de exemplu, a înregistrat o creștere a costurilor lunare cu aproximativ un million euro, comparativ cu aceleași costuri în 2006.⁸⁶ Aceste presiuni au fost antrenate în principal de creșterea cheltuielilor cu drepturile de autor și introducerea TVA pentru drepturile de difuzare a filmelor, cu începere din 2005. În toamna anului 2005, Guvernul a crescut de mai multe ori sumele plătite organismelor de gestionare colectivă a drepturilor de autor funcționând în cadrul Oficiului Român pentru Drepturile de Autor (ORDA). Ministrul culturii, Adrian Iorgulescu, care a inițiat norma, a fost șeful unui astfel de organism. Asociația Română de Comunicații Audiovizuale (ARCA), principala asociație a radiodifuzorilor privați din industrie, a protestat în repetate rânduri față de această decizie, argumentând că o creștere bruscă a

⁸⁵ IP International Marketing Committee, *Televiziunea 2007. Principalele date internaționale*, Octombrie 2007, p. 327, (numită în cele ce urmează, IP International Marketing Committee, *Televiziunea 2007*).

⁸⁶ Raportul Anual al CME, cit., p. 52.

taxelor va afecta negativ sectorul și arătând că România a devenit cea mai scumpă țară în materie de drepturi de autor, cu un procentaj de 15,4% pentru televiziuni și 12,8% pentru radiouri.⁸⁷ Odată cu creșterea sumelor pentru drepturile de autor, SRTv a înregistrat o creștere a cheltuielilor lunare cu 230.000 de euro, în 2006, față de anul precedent.⁸⁸ În afara acestor cheltuieli, SRTv trebuie să contribuie, în fiecare an, cu 15% din veniturile din publicitate pentru finanțarea filmelor românești.⁸⁹ În ianuarie 2006, SRTv a selecționat spre finanțare 22 de proiecte de filme de televiziune, dintr-un total de 570 de proiecte propuse.⁹⁰

4.4 Standardele editoriale și independența

Apărută ca tendință pe la mijlocul anilor 1990, tabloidizarea a devenit o caracteristică permanentă a industriei de televiziune din România. Scandalul și senzaționalismul au invadat atât divertismentul, cât și știrile.⁹¹ „Vampirismul emoțional” a devenit o practică uzuală a programelor, care abundă în accidente, violențe și incendii.⁹² „Amestecul între comerțul cu știri morbide și nevoia de prestigiu mediatic este un semn al criteriilor neașezate, al primitivismului moral de care societatea noastră nu reușește să se dezbrace”, scria Mircea Vasilescu.⁹³ Principalele programe de știri ale canalelor comerciale au puțină relevanță și consistență. Informația este împachetată astfel încât să șocheze și să smulgă lacrimi, orice întâmplare obișnuită devine știre, iar camera ascunsă este utilizată în mod exagerat doar pentru a face programul mai atractiv.⁹⁴ Programele de știri ale televiziunii publice conțin exemple mai bune de relatare și documentare, urmărind îndeaproape cele mai relevante chestiuni ale zilei, dar sunt prezentate mai puțin atractiv.

⁸⁷ Ordonanța de urgență a Guvernului 123/2005 privind modificarea și completarea Legii 8/1996, *Monitorul Oficial* 843, 19 septembrie 2005.

⁸⁸ ARCA, conferințe de presă, București, 29 noiembrie 2005 și 13 martie 2006.

⁸⁹ Ordonanța de Guvern 39/2005 amendată prin Legea 14/2006, *Monitorul Oficial* 641, 21 iulie 2005, art. 17.

⁹⁰ Raportul anual al SRTv, cit., p. 13.

⁹¹ M. Coman, *Mass-media în societatea post-comunistă*, Polirom, Iași, 2003, p. 74.

⁹² AMP, „Un om a mușcat o știre”, București, 2006, disponibil la http://www.mma.ro/BAZA%20DE%20DATE/Politic/campanie_final1.pdf (accesat la 30 septembrie 2007, p. 9).

⁹³ M. Vasilescu, „Mass-comedia”, în M. Coman, *Mass-media în societatea post-comunistă*, cit. p. 72.

⁹⁴ M. Preoteasa, „Două televiziuni: două realități” în R. Udovičić, „Indicatorul interesului public: știrile locale de la orele de vârf – monitorizarea și analiza programelor de știri din 10 țări din Balcani (*Indicator of public interest: TV prime time domestic news – monitoring and analysis of TV news programmes in 10 SEENPM countries*), un proiect SEENPM, Sarajevo, Media Plan Institute, 2007, pp. 190-191.

Principalul jurnal de știri de la Pro TV, care se bucură de cea mai mare audiență din țară, s-a confruntat cu întrebări legate de credibilitatea știrilor, după ce a difuzat în exces materiale cu George Becali, proprietarul Clubului de fotbal Steaua. Becali a devenit un personaj dominant în jurnalele Pro TV. El apărea în știrile sportive legate de performanțele echipei Steaua sau când face declarații scandaloase, vitriolante, atacându-și oponenții, dar și la programele generale de știri unde este înfățișat dând pomeni oamenilor săraci. Aproape necunoscut cu câțiva ani în urmă, Becali, care și-a înființat propriul partid, de dreapta ca orientare, a devenit treptat, ca popularitate, a doua personalitate politică, după președintele Traian Băsescu, potrivit ultimelor sondaje de opinie. Posturile de televiziune se dau în vânt după aparițiile excentrice ale lui Becali, adesea piperate cu expresii necuviincioase, uneori chiar injurături.

Becali însuși a lămurit, involuntar, motivele din spatele mediatizării lui excesive de către Pro TV. Într-un talk-show televizat la B1 TV, pe 7 februarie 2007, el a declarat că Steaua, Pro TV și Hotelul Marriott au încheiat un acord privind mediatizarea lui la Pro TV în schimbul stingerii unor datorii între cele trei părți.⁹⁵ O companie care are relații cu Pro TV avea datorii față de Clubul Steaua. Clubul de fotbal datora 200.000 dolari hotelului Marriott, unde are sediu. Companiile legate de Pro TV aveau niște datorii similare față de hotel. Potrivit lui Becali, schimbul ar fi constat în expunerea pozitivă a lui Becali și a hotelului Marriott, ca o compensare. Interviuri cu Becali în somptuosul său birou aflat în hotel au fost difuzate la ore de maximă audiență, în programele de știri, ceea ce, în lumina dezvăluirilor, putea fi perceput ca un mod de a face publicitate pentru Becali și Marriott.⁹⁶ Un grup de ONG-uri de media a cerut diferitelor autorități, inclusiv Gărzii Financiare și CNA, să investigheze cazul. Aceste cereri au rămas fără rezultat concret. Toate autoritățile solicitate au declarat că nu pot investiga cauza deoarece lipsesc documentele doveditoare.

În iunie 2007, CNA a creat un precedent periculos, permițând politicienilor să apară ca moderatori în programele culturale și artistice ale televiziunilor.⁹⁷ Decizia a părut a fi un dar pentru președintele Comisiei mass-media din Senat, poetul Adrian Păunescu, un artist cunoscut pentru legăturile sale strânse cu regimul comunist și cu fostul dictator Nicolae Ceaușescu. După 1989, Păunescu a moderat ore de talk-show-uri.⁹⁸

⁹⁵ G. Lăcătuș, D. Lazăr, „Becali și-a cumpărat știrile Pro TV”, *Cotidianul*, 10 februarie 2007, disponibil online la <http://www.cotidianul.ro/index.php?id=9236&art=24395&cHash=85b33aca85> (accesat la 10 octombrie 2007).

⁹⁶ Ș. Căndea, „Ghici cine vine la știri?”, *MediaIndex.ro*, pe site-ul Centrului Român pentru Jurnalism de Investigație, disponibil online la <http://crji.org/news.php?id=127&cl=1> (accesat la 3 decembrie 2007).

⁹⁷ Extras din procesul verbal al ședințelor CNA, București, 13 iunie 2007, disponibil online la <http://www.cna.ro/activitate/extras/070613.html> (accesat la 20 septembrie 2007).

⁹⁸ Vezi OSI/România, p. 1,275.

În preajma marilor evenimente politice s-au înregistrat schimbări în echipele editoriale ale televiziunilor. Pe 26 octombrie 2007, conducerea postului Antena 1 a înlocuit pe Vlad Petreanu din poziția de director de știri cu un jurnalist mai puțin cunoscut. Niciuna dintre părțile implicate nu a comentat această mișcare, au existat însă temeri că plecarea lui Petreanu ar putea slăbi independența programelor de știri ale postului exact înainte de campania electorală pentru primele alegeri europene din România, desfășurate pe 25 noiembrie 2007.

4.5 Radiodifuzorii regionali și locali

Cazul de cenzură semnalat la Canal 7 TL+ din Baia Mare a fost câștigat, în cele din urmă, de către jurnalistul Ioan Romeo Roșianu. Contractul său de muncă a fost desființat în 2004, după ce a difuzat o serie de materiale despre modul în care primarul orașului, Cristian Anghel, cheltuia fondurile publice.⁹⁹ Roșianu l-a acuzat pe Anghel că a supus la presiuni conducerea Canalului 7 TL + pentru a înlocui emisiunea critică pe care o realiza cu un program care promova activitatea lui Anghel. Roșianu a mai dezvăluit că Primăria avea un contract de publicitate cu canalul de televiziune. Roșianu a câștigat procesul, curtea obligându-l pe primar să plătească daune în valoare de 50.000 lei (14.000 euro). Roșianu a primit compensația decisă de curte. El nu a cerut să fie reangajat la Canal 7 TL +, iar între timp și-a fondat propria publicație. Acesta a fost primul caz de cenzură din țară care a parcurs complet procedura legală.¹⁰⁰

Jurnaliștii de la posturile locale se confruntă adeseori cu situații în care oamenii de afaceri care dețin acele posturi nu sunt interesați în a obține profit de pe urma lor, ci mai degrabă le utilizează ca instrumente pentru promovarea ambițiilor și intereselor lor politice. Dan Tăpălagă, jurnalist care a lucrat atât în presa națională, cât și în cea locală, declară: „Zei supremi sunt patronii, mogulii, oligarhii, oamenii foarte puternici (Vintu, Voiculescu, Sîrbu, Patriciu); diviziile de marketing sunt niște zeități ceva mai mici; Uneori, cei care vând publicitate folosesc informația [produsă de jurnaliști] pentru a obține un contract [de publicitate].”¹⁰¹

În afara cenzurii și a presiunilor economice, calitatea programelor de televiziune este afectată negativ de tabloidizarea excesivă. Adrian Voinea, redactor-șef al ziarului regional *Gazeta de Sud* a criticat preponderența divertismentului pe ecranele televizoarelor. „Nu văd o creștere a calității. Din punctul meu de vedere, primim

⁹⁹ Vezi OSI/România, p. 1,277.

¹⁰⁰ Interviu cu Romeo Roșianu, prin telefon, 16 ianuarie 2008.

¹⁰¹ D. Tăpălagă, redactor la *HotNews.ro*, a făcut aceste remarcă în cadrul talk-show-ului TV „Cine face legea în presă?”, *Realitatea TV*, transcriere efectuată de Media Monitoring, publicată de *Blogul lui Comănescu*, disponibil online la <http://comanescu.hotnews.ro/la-realitatea-despre-cine-face-legea-in-presa.html#more-1629>, 10 iunie 2007, (accesat la 3 decembrie 2007).

numai divertisment. Chestiunile serioase sunt tratate ca și cum ar fi divertisment”.¹⁰² Jurnalismul de investigație este aproape absent de pe ecranele televizoarelor, cu puține excepții, legate de chestiunile sociale.

5. GRILELE DE PROGRAME ALE RADIODIFUZORILOR PUBLICI ȘI PRIVAȚI

5.1 Programele difuzate

Programele de știri domină la TVR1 și Pro TV (circa 25% din timpul total de emisie). Antena 1 și Prima TV dedică și ele un timp substanțial acestor programe (aproape 20%). Paradoxal, cel mai mare spațiu de emisie alocă știrilor posturile OTV și B1TV, posturi cu rating modest, sub 1%. Fac acest lucru pentru că este ieftin să produci programe de știri tabloidizate, bazate de relatări jurnalistice care nu intră în esență, limitându-se la scandaluri, zvonuri și bârfe. Divertismentul predomină la Antena 1, în timp ce Pro TV se axează pe filme, în detrimentul spectacolelor de divertisment (46,3% față de 11%). Unele posturi au lansat programe de televiziune inovatoare, interactive, care includ sondaje de opinie. Printre acestea se numără talk-show-ul „Zece pentru România” (de la Realitatea TV), cu participarea unui mare număr de telespectatori și „Mari români” (de la TVR1), un program care a luat drept model programul BBC „Greatest Britons”. Canalul public TVR1, Antena 1 și B1 TV se bazează în principal pe producții proprii, în timp ce Pro TV își contractează din afara companiei mai mult de jumătate din programe.

În general, sportul și programele meteo atrag cea mai mare audiență. La televiziunea publică, Campionatul Mondial de Fotbal și Cupa UEFA au obținut cele mai mari rate de audiență în 2006, urmate de programul „Mari români” și „Surprize, surprize”, unul dintre cele mai populare reality-show-uri ale TVR în ultimii ani. Cu toate acestea, cotele de audiență ale TVR 1 au scăzut în primele nouă luni ale lui 2007. Foarte apreciată în 2006 pentru calitatea unor programe precum magazinul științific „Dincolo de hartă”, programul de călătorii „Bazar” și cel de știri și analize „Top 7”, TVR” a trebuit să renunțe la aceste programe în 2007, motivul invocat fiind dificultățile financiare. Un program precum „Bazar” costă doar 2.000 de euro pe ediție. Potrivit lui Sassu, chiar și așa s-a dovedit prea scump pentru SRTv, care înregistra pierderi de 9 milioane de euro la 30 iunie 2007.¹⁰³ În 2006, TVR 2 reușise să atragă un public cu educație superioară, după ce renunțase la difuzarea de telenovele în favoarea unor programe de mai bună calitate.¹⁰⁴ După scandalurile de cenzură din octombrie 2007, situația din SRTv este confuză. Această evoluție survine aprecierilor pe care le-a câștigat

¹⁰² IREX, *Media Sustainability Index*, cit.

¹⁰³ SRTv, *Raport de activitate pe anul 2006*, p. 10.

¹⁰⁴ Interviu cu Alexandru Sassu, cit.

în 2006, când televiziunea publică era, potrivit unor observatori, „cea care stabilește tendințele, atât în ceea ce privește programele, cât și în materie de filme bune [...]”.¹⁰⁵ Programele culturale și artistice ale postului, precum „Profesioniștii”, „Garantat 100%” sau „Lumea citește” se bucurau de audiențe foarte bune.

Postul de știri Realitatea TV a întrecut TVR1 la audiențele dezbaterilor și talk-show-urilor. Programele lor au obținut o audiență media de 18,3%, față de 12,2%, cât a înregistrat TVR 1.¹⁰⁶

¹⁰⁵ Interviu cu Ioana Avădani, cit.

¹⁰⁶ Centrul pentru Sociologie Urbană și Regională (CURS), studiu de audiență comandat de CNA, iunie 2006, disponibil în Raportul anual al SRTv, cit., p. 33.

**Tabelul 8. Structura programelor
(principalii radiodifuzori – procentaj diferențiat pe genuri)**

Canalul	Știri	Educație, cultură, religie	Filme (inclusiv documentare și desene animat)	Divertisment		Publicitate		Minorități	Ultimele date comunicate CNA la
				Total	Jocuri	Total	Teleshopping		
Antena 1	19	0	25	56	0	0	0		31 august 2006
B1TV	33,73	0,74	14,43	41,98	4,16	9,12	4,96	0	20 noiembrie 2003
Național TV	21	1	43	35	0	0	0	n.a.	10 martie 2006
OTV	58,57	12	0	14,43	0	15	0	0	20 aprilie 2004
Prima TV	20	4	37	19	0	20	4,59	0	16 septembrie 2004
Pro TV	23,80	2,48	46,33	11,02	0	16,37	1,48	0	8 mai 2005
Pro TV International	27	2	31	40					8 septembrie 2005
TVR1	25,67	19,27	24,42	30,64	n.a.	8*	2,53*	4	15 martie 2007
TVR2	16,88	25,82	38,09	19,41	n.a.	8,97*	2,29	n.a.	15 martie 2007
TVR International	51,44	15,82	12,20	20,54	0	0	0	0	15 martie 2007

Sursa: Rapoarte ale companiilor, citate de CNA, 9 octombrie 2007.
(*cifre la finele lui 2006, potrivit SRTv, Raport de activitate pe anul 2006)

5.2 Prevederi generale privind știrile

Codul audiovizualului, intrat în vigoare la 14 aprilie 2007, a creat principalul mecanism al pieței pentru garantarea unor relatări corecte și echilibrate în audiovizual. Codul face, în egală măsură, referiri la instrumentele de auto-reglementare ale industriei.

Programele de radio și televiziune trebuie să respecte standardele editoriale prevăzute de mecanismele de auto-reglementare, cu prevederile europene și cu cele ale legislației naționale în domeniu. Ele trebuie să reflecte diversitatea culturală și respectul pentru identitatea națională și europeană.¹⁰⁷ Atât Clubul Român de Presă, reprezentând proprietarii din presa scrisă, precum și ARCA, asociația reprezentând radiodifuzorii, au un Cod etic pe care jurnaliștii trebuie să-l respecte.¹⁰⁸ Asociația Română a Agențiilor de Publicitate (Romanian Association of Advertising Agencies, RAAA), care reprezintă industria de publicitate, a adoptat propriul Cod de conduită în publicitate, recunoscut oficial de CNA în octombrie 2003. Codul este obligatoriu pentru toți membrii asociației.

SRTv este de departe radiodifuzorul cu cel mai complex sistem de auto-reglementare. SRTv utilizează un set de norme interne de organizare și funcționare. Activitatea jurnaliștilor din TVR este monitorizată de o Comisie de Etică și Arbitraj (CEA) și de un Ombudsman. Cu toate acestea, activitatea Ombudsman-ului este realizată cu dificultate din cauza lipsei unei echipe specializate care să monitorizeze și să analizeze comentariile venite din partea telespectatorilor. Mai mult, deciziile CEA par a nu avea prea mare greutate în interiorul TVR.

Atât referendumul pentru suspendarea președintelui Băsescu, în primăvara lui 2007, cât și cel pe marginea votului uninominal din noiembrie 2007 au pus bazele introducerii unui nou set de reglementări pentru radiodifuzori, mai ales în ceea ce privește principiile relatării corecte și echilibrate, elaborat și adoptat de CNA.¹⁰⁹ Totuși, acest din urmă referendum s-a bucurat de o foarte mică atenție din partea serviciului public de televiziune.

5.3 Indicații generale privind realizarea programelor

Regula celor trei treimi în programele de știri (care cere acordarea de timpi de antenă egali pentru coaliția de guvernământ, pentru opoziție și pentru politicienii

¹⁰⁷ Audiovisual Code, cit., art. 89.

¹⁰⁸ R. Martin, „România”, in M. Preoteasa, *The Business of Ethics, the Ethics of Business, SEENPM – CJI*, București, 2005, p. 21.

¹⁰⁹ CNA, Decizia nr. 369 din 23 aprilie 2007 pentru reflectarea pe posturile de radio și de televiziune a referendumului privind demiterea președintelui României, *Monitorul Oficial* nr. 271, 24 aprilie 2007, art. 1-4, 8, 9.

independenți) a fost schimbată în 2007. Regula fusese introdusă în 2002, într-o perioadă în care Guvernul se bucura de o atenție excesivă din partea televiziunilor, în timp ce activitatea politicianilor din opoziție era arareori reflectată pe ecranele televizoarelor. Mai mult, unii membri ai Guvernului, precum fostul premier Adrian Năstase, în perioada 2000–2004, se bucurau de o expunere exagerată. În același timp, regula ar fi putut fi cu greu aplicată, atâta timp cât, în realitate, majoritatea știrilor veneau chiar din zona Guvernului, deoarece opoziția, în special cea ne-parlamentară, nu avea capacitatea de a produce evenimente cu valoare de știre.

De aceea, radiodifuzorii au declarat că au fost amendați pe nedrept pentru vina de a nu fi respectat această prevedere.¹¹⁰ CNA a schimbat regulile jocului și a introdus în Codul audiovizualului prevederea ca partidul de guvernământ să beneficieze de 60% din timpul alocat partidelor politice, iar restul de 40% să fie împărțit între opoziție și politicienii independenți. Prevederea se aplică tuturor radiodifuzorilor.

5.4 Cotele obligatorii de opere europene și indigene

Încorporată în legislația românească, Directiva Televiziunii fără frontiere (Television without Frontiers, TVWF), amendată recent,¹¹¹ obligă radiodifuzorii să rezerve majoritatea timpului de antenă operelor europene și 10% – operelor europene ale producătorilor independenți. Majoritatea posturilor au raportat îndeplinirea acestor cote în anul 2006. Corelând aceste date cu cele privind programele posturilor, defalcate pe genuri, rezultă că segmentele dedicate operelor europene au fost cel mai adesea umplute cu programe de divertisment și filme, în timp ce programele educaționale și culturale au fost mai degrabă ignorate. Toți radiodifuzorii ar trebui să aloce cel puțin 30% din timpul lor de emisie operelor românești.¹¹² Toate canalele care au prezentat astfel de cifre către CNA au îndeplinit această cerință, SRTv plasându-se în fruntea clasamentului.

¹¹⁰ M. Bercea, „Audiovizualul sub lupă”, *Revista 22 nr. 824*, 19-25 decembrie 2005, disponibil online la <http://www.revista22.ro/html/index.php?art=2294&nr=2005-12-19> (accesat la 20 ianuarie 2008).

¹¹¹ Directiva nr. 2007/65/EC a Parlamentului European și a Consiliului din 11 decembrie 2007, care amendează Directiva nr. 89/552/EEC a Consiliului privind corelarea anumitor prevederi stabilite prin lege, reglementări sau acte administrative de către statele membre referitoare la derularea activităților de emisie în televiziune, *Official Journal of the European Union*, 18 decembrie 2007, L 332/27.

¹¹² Codul audiovizualului, cit., art. 90.

Tabelul 9. Îndeplinirea cotei de programe europene de către principalele canale de televiziune din România (2006)

Canalul	Opere europene (în procente)		
	General	Producții independente	Producții independente recente (Articolul 5, Directiva TVWF)
Pro TV	n.a.	n.a.	n.a.
Antena 1	54,92	28,66	27,56
Național TV	54,65	n.a.	n.a.
Prima TV	53,8	48,57	48,57
B1 TV*	76	3,8	15,2
Național TV	54,65	n.a.	n.a.
TVR1	68	20	12

Surse: Cifrele furnizate de posturi, înaintate CNA
(*de la 1 ianuarie 2005 la 31 decembrie 2006)

Respectarea acestor cerințe cuprinse în contractele de licență este însă dificil de monitorizat din cauza faptului că majoritatea radiodifuzorilor neglijează raportarea unor astfel de date, în special cele referitoare la genurile difuzate și producțiile proprii. Serviciul public de televiziune este o excepție notabilă. CNA nu poate impune niciun fel de sancțiune împotriva posturilor care nu raportează aceste cifre.

5.5 Obligații impuse serviciilor publice de radio și televiziune

Numai radiodifuzorii publici au obligația de a difuza programe dedicate minorităților. De exemplu, postul public de televiziune difuzează programe precum „Kronika” pe TVR1 și „Sziesza” (Siesta) pe TVR2, adresate minorității maghiare, cea mai numeroasă minoritate națională din România. TVR dedică minorității maghiare aproape jumătate din cota de 4% alocată minorităților naționale. Programele în limba maghiară sunt urmate de cele în limbile germană și romani.

Tablelul 10. Programe în limbile minorităților la TVR (ore, 2006)

Canalul	Maghiară	Germană	Altele (inclusiv Romi)	Număr anual de ore de program
TVR 1	106	63,07	41,17	210,24
TVR 2	94,61	47,30	47,30	236,52

Sursa: SRTv, Raport anual pe 2006

În afară de știri, SRTv are obligația de a mai transmite diferite alte tipuri de conținut, de la documentare la filme de televiziune. În toamna lui 2007, DOCUmentor, ONG care sprijină producția de documentare românești, a acuzat, printr-o scrisoare deschisă, SRTv de ruperea relațiilor cu toți producătorii independenți de documentare, invocând dificultățile financiare. SRTv și-a redus semnificativ achizițiile de producții independente în toamna lui 2007, comparativ cu anul precedent. SRTv încearcă să-și îndeplinească misiunea culturală prin intermediul canalului TVR Cultural, care reușește să atragă audiențe liliputane, cu puțin peste zero.

Jurnaliștii din SRTv sunt supuși unor constrângeri impuse de diferitele reglementări interne, precum Statutul jurnalistului din SRTv, care interzice utilizarea mijloacelor ilegale sau imorale în obținerea de informații, precum și filmările cu camera ascunsă și înregistrarea unor conversații private fără acordul explicit al celor înregistrați.¹¹³ Problemele apar din cauza faptului că Statutul nu face distincție între înregistrările făcute în interes public și alte tipuri de înregistrări ascunse, distincție care apare formulată ca atare în Codul audiovizualului.¹¹⁴

5.6 Obligațiile radiodifuzorilor comerciali

Nu există schimbări semnificative în ceea ce privește obligațiile impuse expres radiodifuzorilor privați. În anii 2006 și 2007, CNA a adoptat câteva decizii și recomandări care se aplică radiodifuzorilor privați, inclusiv obligația de a difuza, în cadrul jurnalelor de la orele de maximă audiență, anunțurile privind copiii dispăruți.

¹¹³ SRTv, *Statutul jurnalistului din SRTv*, art. 14, disponibil online la http://www.tvr.ro/articol_organizatie.php?id=1505 (accesat la 7 februarie 2008).

¹¹⁴ CNA, Codul Audiovizualului, cit., art. 38.

6. CONCLUZII

Sectorul de televiziune din România consistă dintr-o piață matură de rețele generaliste, cu doar câțiva mari jucători care pun accentul pe senzaționalism și divertisment, la care se adaugă o piață în creștere de canale de nișă, dintre care doar câteva au reușit să atingă un anume nivel de notorietate al brandului. Piața televiziunii digitale este un teritoriu aproape neatins. Parlamentul a eșuat în tentativa de a pune bazele legale introducerii digitalizării. Dar sectorul privat a fost mai rapid decât autoritățile. Mulți dintre marii radiodifuzori au început să emită digital și au investit deja sume importante în echipament digital modern.

Prevederile referitoare la conținutul programelor radiodifuzate au fost adunate într-un Cod unic. În total, în țară sunt peste 200 de stații de televiziune, ceea ce dovedește o apetență sporită pentru investițiile în televiziune. Cu toate acestea, sursa capitalului din industrie a rămas, în cea mai mare parte, un mister, în ciuda prevederilor constituționale care permit transparența finanțărilor. Prevederile anti-concentrare pot fi mai bine urmărite, dat fiind accesul sporit la datele privind structurile de proprietate. Dar există încă un deficit de instrumente legale care să prevină concentrarea, deoarece legislația nu prevede nicio restricție în materie de proprietate încrucișată.

Radiodifuzorii publici se confruntă cu probleme financiare grave. Structurile lor de conducere reflectă, în continuare, echilibrul de putere din sfera partidelor politice, iar societatea civilă nu are încă posibilitatea de a-și promova reprezentanți în aceste structuri. În plus, legii îi lipsesc prevederile referitoare la conflictul de interese și la nivelul de competențe de care trebuie să dispună membrii consiliilor de administrație.

SRTv a reușit să-și sporească echilibrul și calitatea programelor. Talk-show-urile de prestigiu și filmele de artă și premiate au ajutat SRTv să obțină o mai mare credibilitate. Cu toate acestea, instituția se află încă sub control politic strict. Demiterea Consiliului de administrație la jumătatea anului 2007 a demonstrat că voința politică este elementul cel mai important în funcționarea instituțiilor publice de media. Furia clasei politice stârnită de difuzarea de către TVR a unei casete înfățișând un caz de corupție la nivel înalt a confirmat mediul politic viciat în care trebuie să funcționeze televiziunea publică.

În România de azi, este o practică răspândită ca, în loc de a ancheta cazurile de corupție expuse de mass-media, politicienii și autoritățile publice să investigheze jurnaliștii care au scos acele cazuri la lumină.

Deși încă părtinitoare în ceea ce privește relatarea confruntărilor politice, companiile de media încep treptat să fie tratate de către patronii lor drept operațiuni comerciale în sine, nu numai drept instrumente pentru urmărirea unor interese personale sau de afaceri. Multe dintre aceste companii fac parte din conglomerate mediatice mari sau se află în procesul de a atrage noi investitori. Dar, după anii de manipulare vizibilă, de lipsă de profesionalism și de senzaționalism ieftin, încrederea telespectatorilor se recâștigă cu greu. Telespectatorii de azi se uită la televizor mai ales pentru divertisment,

în timp ce pentru știri caută surse alternative, cum ar fi canalele de nișă sau internetul. Principala provocare a televiziunii din România este cum să modeleze sectorul astfel încât acesta să intre în era digitală mai profesionist, mai bun calitativ.

ANEXA 1. LISTA ACTELOR NORMATIVE CITATE ÎN ACEST RAPORT

Monitorul Oficial, publicația oficială a României.

Constituția Republicii România.

Legea audiovizualului 504/2002, *Monitorul Oficial* nr. 534 din 22 iulie 2002.

Legea Societății Române de Radiodifuziune și a Societății Române de Televiziune (republicată), *Monitorul Oficial* nr. 153/1994, 18 iunie 1994.

Acte adoptate de Guvern

Ordonanța de Guvern 39/2005, amendată prin Legea 14/2006, *Monitorul Oficial* nr. 641, 21 iulie 2005.

Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 123/2005 privind modificarea și completarea Legii nr. 8/1996, *Monitorul Oficial* nr. 843, 19 septembrie 2005.

Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 3/2006 pentru amendarea Legii nr. 544/2002, *Monitorul Oficial* nr. 133 din 13 februarie 2006, art. 1 (art. 72(2) în legea amendată).

Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 134/2006 privind înființarea Autorității Naționale de Reglementare în Comunicații și Tehnologia Informațiilor, *Monitorul Oficial* nr. 1046/2006, 29 decembrie 2006.

Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 25/2007 privind stabilirea unor măsuri pentru reorganizarea aparatului de lucru al Guvernului, *Monitorul Oficial* nr. 270/2007, 23 aprilie 2007.

ANEXA 2. BIBLIOGRAFIE

În românește

- AMP, *Un om a mușcat o știre*, București, 2006.
- CNA, *Raportul anual de activitate*, 2006.
- CNA, *Statistici cu privire la licențe*, 29 iunie 2007.
- CJI, *Vulnerabilități și puncte forte ale media publice înainte de alegeri*, București, 4 octombrie 2007.
- Coman, M., *Mass-media în societatea postcomunistă*, Polirom, Iași, 2003.
- Comănescu, I., *Tendențe în reflectarea presei în presă III: Concentrarea proprietății și a competențelor în mass-media românească*.
- Raportul Comisiei de anchetă cu privire la investigarea activității SRR și SRTv, votat la 12 mai 2005, București.
- SRTv, *Raport anual de activitate*, 2006.
- SRTv, *Concluziile Comisiei de Etică și Arbitraj în cazul difuzării materialului filmat cu camera ascunsă în care sunt prezentați Decebal Traian Remeș și Ioan Avram Mureșan*.

În engleză

- CME, RAPORT trimestrial pentru trimestrul care sfârșește la 30 septembrie 2007, depus la *Security and Exchange Commission (SEC)*, SUA, 1 noiembrie 2007.
- Coman, M., Gross, P., *Media and Journalism in Romania*, *European Journalism Review Series*, Berlin, Germany, Vistas Verlag, 2006.
- Doyle, G., *Understanding Media Economics*, Sage Publications (ediția a patra), London, Thousand Oaks, New Delhi, 2005.
- Gross, P. *Dances With Wolves. A meditation on the media and political system in the European Union's Romania*, paper based on a presentation at the "Hour of Romania" conference organised by the Russian and East European Institute at Indiana University, Bloomington, 22–24 March 2007.
- IP International Marketing Committee, *Television 2007. International Key Facts*, October 2007.
- International Research and Exchanges Board (IREX), *Media Sustainability Index (MSI)*, concluziile unui grup de experți moderat de Cristian Ghinea, București, 18 aprilie 2007.
- Misiunea Comisiei Europene, Eurobarometrul Standard, TNS Opinions and Social, București, 11 iulie 2007.
- Martin, R., „România”, în M. Preoteasa, *The Business of Ethics, the Ethics of Business*, SEENPM – CJI, București, 2005.

Udovičić, R. *Indicator of public interest: TV prime time domestic news – monitoring and analysis of TV news programmes in 10 SEENPM countries*, a SEENPM project, Sarajevo, Media Plan Institute, 2007.